

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Marko Rihtaršič

**Preizkus merjenja nacionalizma v kontekstu mednarodne družboslovne
raziskave ISSP**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Marko Rihtaršič

Mentor: Izr. prof. dr. Mitja Hafner-Fink

**Preizkus merjenja nacionalizma v kontekstu mednarodne družboslovne
raziskave ISSP**

DIPLOMSKO DELO

Ljubljana, 2016

Zahvala

*Za vso pomoč in nasvete pri pisanju diplomske naloge se iskreno zahvaljujem
svojemu mentorju izr. prof. dr. Mitji Hafner-Finku.*

Preizkus merjenja nacionalizma v kontekstu mednarodne družboslovne raziskave ISSP

Tema te diplomske naloge je nacionalizem in merjenje nacionalizma v kontekstu mednarodne družboslovne ankete ISSP. Namen diplomske naloge je preverjanje kvalitete merskega inštrumenta, ki meri konstrukt nacionalizma. Kvaliteta merjenja je bila ocenjena z ugotavljanjem zanesljivosti in veljavnosti merjenja na vzorcu enajstih evropskih držav v letih 1995, 2003 in 2013. V navezavi s predhodnimi raziskavami nacionalizma, je bil v tej nalogi merski inštrument nacionalizma sestavljen iz petih teoretičnih spremenljivk. Z analizo glavnih komponent smo ugotovili, da ena spremenljivka merskega inštrumenta ni dovolj zanesljivo merila nacionalizem in smo se torej odločili za uporabo modela preostalih štirih spremenljivk, ki se je na podlagi izračuna vrednosti korelacijskih koeficientov izkazal za zanesljivega v vsakem letu anketiranja in v desetih od enajstih držav izbranih za primerjavo. Veljavnost merskega inštrumenta smo preverili z oceno kriterijske veljavnosti in veljavnosti konstrukta. Merski inštrument je bil v vseh izbranih letih raziskave in v vseh državah razen Češke šibko in v nekaterih državah srednje močno povezan s kriterijsko spremenljivko. ($r_s > 0,2$; $p < 0,001$). Z metodo faktorске analize smo preverili še veljavnost konstrukta, ki je bila potrjena v vseh izbranih letih merjenja in državah.

Ključne besede: merski inštrument, nacionalizem, veljavnost, zanesljivost.

Assessment of the measurement of nationalism in the context of the international social survey ISSP

The subject of this thesis is nationalism and measuring nationalism in the context of the International Social Survey ISSP. The purpose of the thesis is to assess the measurement instrument, that measures the construct of nationalism. The quality of the measurement was assessed by a measurement analysis of the reliability and validity in a sample of eleven european countries in years 1995, 2003 and 2013. In line with previous research of nationalism, a measurement instrument of nationalism that consists of five theoretical variables was used. The principal component analysis was used to find out, that one variable in the measurement instrument was not a sufficiently reliable measure of nationalism, which is why we decided to use a model of the remaining four variables, that according to the scores of correlation coefficients, turned out to be reliable for every year of the survey and in ten out of eleven countries that were chosen to be compared with each other. We tested the validity of the measurement instrument by assessing criterion validity and construct validity. The correlation between the measurement instrument and the criterion variable was weak in some countries and moderate in other countries ($r_s > 0,2$; $p < 0,001$), except for the Czech Republic. We also verified the construct validity by using the factor analysis method and confirmed it for every chosen year and country.

Keywords: measurement instrument, nationalism, validity, reliability

Kazalo vsebine

1	UVOD	7
1.1	PREDSTAVITEV DIPLOMSKE NALOGE	7
2	POSTOPKI PREVERJANJA ZANESLJIVOSTI IN VELJAVNOSTI MERSKEGA INŠTRUMENTA	9
2.1	ZANESLJIVOST MERJENJA	9
2.2	OCENJEVANJE ZANESLJIVOSTI MERJENJA	10
2.3	VELJAVNOST MERJENJA	11
2.4	PROBLEM PREVERJANJA MERSKIH INŠTRUMENTOV V MEDNARODNEM DRUŽBOSLOVNEM RAZISKOVANJU.....	14
2.5	KAKOVOST MERJENJA NA PRIMERU ANKETE ISSP	14
2.6	PROBLEM KAKOVOSTI MERJENJA V OKVIRU DRUŽBOSLOVNE RAZISKAVE ISSP	15
2.7	PREDHODNE RAZISKAVE	15
3	NACIONALIZEM	17
3.1	PREGLED LITERATURE	17
3.2	NACIONALIZEM, PATRIOTIZEM IN ODNOS DO MANJŠIN.....	19
4	PREIZKUS KAKOVOSTI MERSKEGA INŠTRUMENTA	22
4.1	PREDSTAVITEV HIPOTEZ	22
4.2	PREDSTAVITEV DRUŽBOSLOVNE RAZISKAVE ISSP	22
4.3	UPORABLJENE METODE PREVERJANJA ZANESLJIVOSTI IN VELJAVNOSTI	26
4.4	REZULTATI.....	30
5	ZAKLJUČEK	40
5.1	ZANESLJIVOST MERJENJA NACIONALIZMA	40
5.2	VELJAVNOST MERJENJA NACIONALIZMA	41
6	LITERATURA	43
PRILOGA		46
PRILOGA A: ZANESLJIVOST MERJENJA.....		46
PRILOGA B: VELJAVNOST MERJENJA		72

Kazalo tabel

TABELA 4.1: VELIKOST VZORCA RAZISKAVE GLEDE NA VKLJUČENO DRŽAVO	23
TABELA 4.2: TABELA METODE GLAVNIH KOMPONENT IN KOEFICIENTOV ZANESLJIVOSTI GLEDE NA LETO RAZISKAVE	32
TABELA 4.3: TABELA METODE GLAVNIH KOMPONENT IN KOEFICIENTOV ZANESLJIVOSTI PO IZBRANIH DRŽAVAH (2013)	33
TABELA 4.4: VREDNOSTI KORELACIJE MED UTEŽENO SESTAVLJENO SPREMENLJIVKO	35
TABELA 4.5: VREDNOSTI KORELACIJE SPEARMANOVEGA KOEFICIENTA V ODVISNOSTI OD DRŽAVE	36
TABELA 4.6: RAZVRSTITEV SPREMENLJIVK PO FAKTORJIH NACIONALIZMA IN PATRIOTIZMA PO LETIH RAZISKAVE	37
TABELA 4.7: ANTI-IMAGE KORELACIJSKA MATRIKA NA PODATKIH ISSP 2013	38
TABELA 4.8: PRIKAZ KOEFICIENTOV KORELACIJE MED FAKTORJEM NACIONALIZMA IN FAKTORJEM PATRIOTIZMA	38

1 Uvod

1.1 Predstavitev diplomske naloge

Nacionalizem je pomemben in širok družbeni pojav, čigar vpliv na svetovno gospodarstvo, politiko in celotno družbo je še danes vse prej kot zanemarljiv. V današnjem obdobju številnih etničnih konfliktov in nestrpnosti ostaja merjenje vidikov nacionalizma aktualna tema družboslovnega raziskovanja.

Cilj diplomskega dela je preveriti ustreznost merjenja nacionalizma, na podlagi sekundarnih podatkov pridobljenih v okviru družboslovne raziskave ISSP¹ v mednarodnem kontekstu.

Naloga v uvodu predstavi opis in postopke merjenja, ki zagotavljajo kakovost meritev v mednarodni družboslovni anketi ISSP in opisuje probleme kakovosti merjenja, ki se pojavljajo v raziskavi. Predstavljene so tudi raziskave, ki so se ukvarjale s konceptom nacionalizma in s preverjanjem kvalitete merjenja nacionalizma v okviru mednarodne raziskave ISSP.

V drugem poglavju opisujemo problem kakovosti merjenja. Predstavljena bosta dva načina preverjanja kakovosti merjenja. Zanesljivost in Veljavnost. Predstavljena bo problematika preverjanja merskih inštrumentov v mednarodnem družboslovnem raziskovanju in opis problemov pri zagotavljanju kakovosti merjenja, ki se pojavljajo v družboslovnih anketah na primeru raziskave ISSP. Predstavljene so tudi raziskave, ki so se ukvarjale s konceptom nacionalizma in s preverjanjem kvalitete merjenja nacionalizma v okviru mednarodne raziskave ISSP.

V tretjem poglavju je predstavljen pojem nacionalizma. V prvem delu poglavja so opisane definicije, zgodovina in različne oblike nacionalizma, ki so bile povzete po strokovni literaturi. V drugem delu tega poglavja sledi predstavitev lastnosti nacionalizma na podlagi predhodnih raziskav. Predstavljene lastnosti nacionalizma bodo osnova za izbiro indikatorjev. V tretjem delu tega poglavja je predstavljen odnos med stopnjo nacionalizma in stopnjo predsodkov do manjšin. Na podlagi teorije socialne dominacije (stran 14) predpostavljamo, da bo večja stopnja nacionalizma nakazovala večjo stopnjo predsodkov do manjšin, s čimer bomo ocenjevali kriterijsko veljavnost merskega inštrumenta.

Četrto poglavje začnemo s predstavitvijo raziskovalne metodologije. Predstavljene bodo hipoteze in predstavitev podatkov družboslovne raziskave ISSP z naštetimi indikatorji, ki temeljijo na operacionalizaciji nacionalizma, patriotizma in odnosa do manjšin v tretjem poglavju. Poglavje se nadaljuje z opisom izbranih postopkov preverjanja zanesljivosti in veljavnosti merjenja, ki jih je možno preveriti na podlagi

¹ ISSP: International Social Survey Programme

sekundarnih podatkov mednarodne družboslovne raziskave ISSP. Na koncu sledi še empirični del diplomske naloge, kjer bomo na podlagi izbranih postopkov preverjali zanesljivost in veljavnost merjenja nacionalizma. Za preverjanje zanesljivosti sta bila izvedena analiza glavnih komponent in izračun koeficientov zanesljivosti. Zanesljivost merjenja smo preverili posebej po letih raziskave in po državah, ki so sodelovale v teh letih raziskave. Veljavnost merjenja je bila ocenjena na podlagi kriterijske veljavnosti in veljavnosti konstrukta.

Podatke za analizo so pridobljeni na podlagi anket:

- International Social Survey Programme: National Identity III - ISSP 2013
- International Social Survey Programme: National Identity I - ISSP 2003
- International Social Survey Programme: National Identity I - ISSP 1995

(ISSP Research Group (1998); ISSP Research Group (2012); ISSP Research Group (2015))

2 Postopki preverjanja zanesljivosti in veljavnosti merskega inštrumenta

Kvaliteto merjenja določa več razsežnosti, po navadi pa se izpostavlja zanesljivost in veljavnost kot temeljna pogoja, ki zagotavljata objektivnost raziskovanja (Ferligoj in drugi 1995, 8).

2.1 Zanesljivost merjenja

Zanesljivost merjenja opisuje natančnost, s katero merski inštrument meri določeno lastnost. Kadar imamo visoko zanesljivost, se rezultati ponovnih merjenj ne bodo veliko razlikovali, v nasprotnem primeru pa, če inštrument ni zanesljiv, bi bila korelacija ponovnih merjenj enaka 0 (German Data Forum 2015, 26). Zanesljivost merjenja merskih postopkov se v družboslovnem raziskovanju najpogosteje nanaša na:

- Ponovljivost merjenj (ponovno merjenje ima pri enakih pogojih enake rezultate)
- Konsistentnost merjenj (enakovrednost različnih spremenljivk pri merjenju dejanske spremenljivke) (Ferligoj in drugi 1995, 8)

Z zanesljivostjo merjenja se predpostavlja, da na izmerjeno vrednost vpliva le slučajna napaka. Torej, z merjenjem zanesljivosti ocenjujemo le prisotnost slučajnih napak (Carmines in Zeller ter drugi v Ferligoj in drugi 1995, 8).

2.1.1 Klasična testna teorija

Preverjanje zanesljivosti merjenja izvira iz klasične testne teorije, ki je bila prva in je tudi danes najbolj razširjena formalizirana teorija merjenja z glavno predpostavko v formuli:

$$X = T + E,$$

Kjer X predstavlja izmerjeno vrednost, E predstavlja napako merjenja in T , ki predstavlja dejansko oziroma pričakovano vrednost specifične meritve. Dejanska vrednost sicer ne more biti direktno izmerjena, zato tudi ni direktno povezana s konstruktom, katerega bi želeli izmeriti ampak je le pričakovana vrednost na podlagi izmerjene vrednosti X (Willse 2010, 149).

Če je vrednost E visoka v primerjavi z vrednostjo T je po klasični teoriji merjenja rezultat merjenja manj zanesljiv, če pa je vrednost E majhna v primerjavi z vrednostjo T , je rezultat merjenja bolj zanesljiv (Willse 2010, 150). Kadar je zanesljivost visoka, so rezultati ponavljanja merjenj pri enakih pogojih zelo podobni med sabo. Popolna zanesljivost merjenja pomeni, da dobimo pri ponovnih merjenjih enake rezultate, zato je v tem primeru povezanost (korelacija) merjenj enaka 1. Nasprotno pa, če je merski inštrument povsem nezanesljiv, je povezanost med merjenji enaka 0 (German Data Forum 2015, 26).

2.2 Ocenjevanje zanesljivosti merjenja

Ocenjevanje zanesljivosti karakteristik temelji na ponavljanju meritev, za kar lahko se lahko uporabi več različnih metod (Eid & Schmidt 2014 in drugi v German Data Forum 2015, 26).

Za oceno zanesljivosti lahko uporabimo dve skupini metod. V prvo skupino vključujemo metode, zasnovane na ponavljanju merjenja v dveh časovnih točkah na istih enotah, ki jih imenujemo mere stabilnosti. V drugo skupino pa prištevamo metode, ki temeljijo na merjenju več enakovrednih spremenljivk v isti časovni točki, ki jih imenujemo mere enakovrednosti (Ferligoj in drugi 1995, 31).

2.2.1 Mere stabilnosti

Mere stabilnosti ocenjujemo s koeficientom korelacije med prvotnim in ponovnim merjenjem dejanske spremenljivke. Med mere stabilnosti uvrščamo metodo retesta, kjer se merjenje ponovi z enako obliko merjenja določene spremenljivke in metodo alternativne oblike, ki se prav tako izvaja s ponovnim merjenjem, vendar z uporabo dveh različnih in primerljivih oblik merjenja (Ferligoj in drugi 1995, 33-39; Willse 2010).

2.2.1.1 Metoda retesta – ponavljanje intervjujev z istimi respondenti

Z metodo retesta se ocenjuje zanesljivost na tak način, da se merjenje spremenljivke ponovi na istih enotah po določenem pretečenem času (Ferligoj in drugi 1995, 33). Da lahko rezultate ponovitve merjenj primerjamo je pomembno, da so pogoji ponovne meritve čim bolj primerljivi pogojem prvotnega merjenja. V idealnih pogojih naj bi ponovno merjenje moralo natančno poustvariti pogoje prvotnega merjenja, vendar pa mnogo dejavnikov lahko povzroči določeno neusklajenost med prvotnimi in ponovljenimi odgovori (Feder 2008, 888).

»Glavni prednosti uporabe metode retesta za preverjanje zanesljivosti merjenja sta dve. Prva prednost je ta, da pri metodi retesta lahko merjenje ponovimo z nespremenjenim merskim inštrumentom, druga prednost pa je v konstantnosti izbranih spremenljivk (in zunanjih dražljajev), kar domnevno znižuje možnost merjenja drugačnih lastnosti od tistih, ki so bile načrtovane za določen merski inštrument.« Multon 2010, 1497.

2.2.1.2 Metoda alternativne oblike

Metoda alternativne oblike se od metode retesta razlikuje v tem, da pri ponovnem merjenju zamenjamo obliko merjenja in merimo z drugo enakovredno obliko merjenja z uporabo druge merske lestvice, alternativnih vprašanj, itd... Prednost metode alternativne oblike napram metodi retesta je v tem, da s to metodo zmanjšamo učinek spomina pri drugem merjenju, kar pomeni, da je korelacija med meritvama bolj zanesljiva. Metoda ni zelo priljubljena, ker težava nastane pri oblikovanju smiselnih alternativnih oblik vprašanj oziroma merjenja in pri oceni variance, ki jo

povzročča druga metoda merjenja na izmerjene vrednosti (Ferligoj in drugi 1995, 38-39).

2.2.2 Mere enakovrednosti

Mere enakovrednosti ocenjujemo s koeficientom korelacije med spremenljivkami, ki merijo isto spremenljivko v isti časovni točki (Ferligoj in drugi 1995, 31-32). Za preverjanje zanesljivosti so ti postopki merjenja v isti časovni točki primerni v družboslovnem raziskovanju, ker so pojavi na tem področju časovno spremenljivi, na same meritve pa vpliva tudi postopek raziskovanja (Splichal v Ferligoj in drugi 1995, 39). Predpostavka merjenja zanesljivosti z merami enakovrednosti leži v tem, da so izbrane spremenljivke enakovredne in da vse merijo isto dejansko spremenljivko (Ferligoj in drugi 1995, 39).

2.2.2.1 Metoda razpolovitve

Z metodo razpolovitve razporedimo merjene spremenljivke v dve skupini, ki predstavljata sestavljeno spremenljivko. S pomočjo koeficienta korelacije nato izračunamo koeficient korelacije, ki nam poda oceno zanesljivosti posamezne skupine oziroma sestavljene spremenljivke (Ferligoj in drugi 1995, 40).

Sama metoda razpolovitve je le groba ocena resnične zanesljivosti. Problemi oziroma pomanjkljivosti metode so v tem, da (Kline 2000, 13):

- a) »S to metodo izvedemo samo eno razpolovitev, kljub temu, da se lahko merjene spremenljivke razdelijo na dve polovici na različne načine: sodost – lihost, prva polovica – druga polovica. Izbira razpolovitve je lahko poljubna, z vsako razpolovitvijo pa bomo dobili različno oceno zanesljivosti merjenja.
- b) Ocena zanesljivosti je odvisna od dolžine testa. Več kot je spremenljivk v testu, boljša je zanesljivost.«

2.2.2.2 Metoda notranje konsistentnosti:

Metoda notranje konsistentnosti je enostavna metoda ocene zanesljivosti, ki temelji na izračunu kovarianc ali koeficientov korelacije med vsemi spremenljivkami, ki merijo isto dejansko spremenljivko (Ferligoj in drugi 1995, 41).

Koeficient zanesljivosti α lahko izračunamo na podlagi variančne-kovariančne matrike spremenljivk, ki merijo dejansko spremenljivko (Ferligoj in drugi 1995, 44).

2.3 Veljavnost merjenja

Veljavnost merjenja se kot kriterij kvalitete merskega inštrumenta navezuje na primernost in ustreznost interpretacij ter uporabe podatkov, ki so bili izmerjeni s pomočjo določenega merskega inštrumenta (German Data Forum 2015, 19).

Kadar povezujemo teorijo z empiričnim raziskovanjem, je relevantnost raziskovanja na podlagi teorije in ustreznost teoretičnih konstruktov potrebno dokazati. Ta

postopek pa se imenuje preverjanje veljavnosti (Splichal v Ferligoj in drugi 1995, 63). Veljavno merjenje je pogosto definirano kot odnos med opazovanimi spremenljivkami in konstrukti, ki jih želimo meriti (Jaeger v Ferligoj in drugi 1995, 64).

Veljavnost merjenja se nanaša na to ali operacionalizacija konceptov in pridobljeni podatki ustrezno odražajo pojem, ki ga raziskovalec želi izmeriti. Veljavnost merjenja bi morali razumeti v odnosu do problemov, ki nastanejo v povezavi med koncepti in opazovanjem. Ta odnos med koncepti in opazovanjem poteka na štirih ravneh. V najširšem smislu določen koncept obsega konstelacijo potencialno različnih pomenov povezanih s tem konceptom. Sledi proces konceptualizacije² določenega koncepta, s katerim se na drugi ravni oblikuje specifična oblika definicije koncepta, ki je primerna za določeno raziskavo. Na tretji ravni se na podlagi definicije oblikujejo indikatorji oziroma izkustvene spremenljivke, ki jim pravimo tudi mere. Na četrti ravni pa imamo rezultate oziroma vrednosti, pridobljene na podlagi izbranih indikatorjev. Veljavnost merjenja je torej dosežena, kadar rezultat merjenja smiselno zajamejo ideje vsebovane v konceptu (Adcock in Collier 2001, 530)

Medtem ko se pri raziskovanju zanesljivosti ukvarjamo samo z ugotavljanjem slučajnih napak, preverjamo pri preizkušanju veljavnosti tudi prisotnost konceptualnih napak merske lestvice (Carmines in Zeller v Ferligoj in drugi 1995, 65). Kadar na izmerjeno spremenljivko sistematično vpliva neka druga spremenljivka govorimo o tem, da merska napaka ni slučajna, kar predstavlja problem veljavnosti. Z enačbo lahko to zapišemo kot:

$$X = T + E_s + E_r ,$$

Kjer E_s predstavlja slučajno napako, E_r pa predstavlja sistematično napako, T predstavlja dejansko spremenljivko, X pa izmerjeno spremenljivko. Kadar je vrednost obeh merskih napak enaka nič, je dejanska spremenljivka enaka izmerjeni spremenljivki in je merjenje hkrati zanesljivo in veljavno.

Največ so se z razvojem veljavnosti merjenja ukvarjali na področju psihologije. Najpogosteje obravnavani vidiki pojma veljavnosti so: *vsebinska veljavnost*, *napovedna veljavnost*, *sočasna veljavnost in veljavnost konstrukta*. Medtem, ko pri veljavnosti konstrukta ocenjujemo teoretsko utemeljitev merjenja, so ostale razsežnosti bolj naravnane na opredeljevanje pragmatične veljavnosti merjenja (Splichal v Ferligoj in drugi 1995, 69).

Naštete vrste veljavnosti niso med sabo zamenljive in bi načeloma moral biti preizkus veljavnosti izveden po vseh naštetih razsežnostih, problem tega pa je, da je v praktičnem smislu to zelo težko izvesti (Splichal v Ferligoj in drugi 1995, 70).

² Konceptualizacija predstavlja preoblikovanje oziroma razčlenitev pojma v bolj specifično obliko definicije glede na cilje raziskave (Adcock in Collier 2001, 531).

- **Vsebinska veljavnost:** Z vsebinsko veljavnostjo ocenimo zmožnost indikatorja, da zajame celovitost vsebine vsebovane v specifični obliki določenega merjenega koncepta (Adcock in Collier 2001, 537).
- **Kriterijska veljavnost:** Z njo ocenimo stopnjo empirične povezanosti določenega indikatorja z drugo spremenljivko, ki jo imenujemo kriterijska spremenljivka (Adcock in Collier 2001, 537). Kriterijska veljavnost se nanaša na korelacijo med merjeno spremenljivko in kriterijsko spremenljivko. Pozitivna korelacija med tema dvema spremenljivkama potrjuje kriterijsko veljavnost merske lestvice (Ferligoj in drugi 1995, 75). Kriterijsko veljavnost razdeljujemo na **sočasno veljavnost** (stopnja korelacije med merjeno in kriterijsko spremenljivko v isti časovni točki) (Splichal in drugi v Ferligoj in drugi 1995, 79) in **napovedno veljavnost** (predvidevanje prihodnjega stanja posameznika na kriterijski spremenljivki glede na trenutno stanje na sedanji merski lestvici (Bohrnstedt v Ferligoj in drugi 1995, 77).
- **Veljavnost konstrukta:** Ima več pomenov. Osrednji poudarek leži na ocenjevanju tega, ali je določen indikator empirično povezan z ostalimi indikatorji na način, ki se ujema s teoretičnimi pričakovanji o njihovi medsebojni povezanosti (Adcock in Collier 2001, 537).

Pri vsebinski veljavnosti v osnovi gre za preverjanje na podlagi presojanja ali subjektivne ocene primernosti določene operacionalizacije glede na razsežnosti merjenega konstrukta. Raziskovalec mora imeti to sposobnost, da definira obseg vsebine v celoti glede na cilje in namen raziskave. Vsebinsko veljavnost pa določa to, koliko so merjene spremenljivke izražajo celoten obseg pojma (Splichal in drugi v Ferligoj in drugi 1995, 71). Ostale vrste veljavnosti temeljijo na statistični osnovi dokazovanja, pri vsebinski veljavnosti pa je stopnjo veljavnosti praktično nemogoče določiti (Ferligoj in drugi 1995, 71-72).

2.3.1 Kriterijska veljavnost

Za razliko od vsebinske veljavnosti se pri kriterijski veljavnosti na teoretičnem področju ukvarjamo predvsem le z izbiro primerne kriterijske spremenljivke, sicer pa se kriterijska veljavnost preizkuša predvsem empirično z merjenjem povezanosti med merjeno in kriterijsko spremenljivko (Carmines in Zeller v Ferligoj in drugi 1995, 75). Kriterijsko veljavnost lahko razdelimo na dve skupini in sicer na napovedno veljavnost in na sočasno veljavnost. Obe vrsti kriterijske spremenljivke temeljita na predpostavki, da je merjenje zanesljivo tako za merjeno, kot za kriterijsko spremenljivko (Splichal v Ferligoj in drugi 1995, 75).

2.3.2 Veljavnost konstrukta

Z veljavnostjo konstrukta želimo ugotoviti v kolikšni meri je raziskovani postopek logično izpeljan iz teorije (Ferligoj in drugi 1995, 80). Preverjanje veljavnosti konstrukta ima v družboslovju v primerjavi s preverjanjem vsebinske in kriterijske veljavnosti večjo uporabno vrednost, ker pri preverjanju vsebinske in kriterijske veljavnosti ni na voljo nobenega univerzalnega kriterija, ki bi ustrezal za definiranje željenih lastnosti merjenja. Pri merjenju veljavnosti konstrukta preverjamo določeno

stopnjo povezanosti izmerjene spremenljivke z drugimi spremenljivkami, ki so združljive s teoretično izpeljanimi domnevami o konstruktih, ki jih merimo (Carmines in Zeller v Ferligoj in drugi 1995, 82).

2.4 Problem preverjanja merskih inštrumentov v mednarodnem družboslovnem raziskovanju

Družboslovno anketno raziskovanje je eno izmed interdisciplinarnih raziskovalnih področij, ki se osredotoča na področja družbenih pojavov, kot so npr. družbena neenakost, odnos do demokracije in kvaliteta življenja. Za preverjanje raziskovalnih vprašanj je možno uporabiti anketne podatke na podlagi pridobljenih odgovorov na zastavljen vprašalnik. Sklop vprašanj v anketnem vprašalniku, ki ima namen opisati en sam družbeni pojav se imenuje »merski inštrument« (German Data Forum 2015, 3).

Metode preverjanja kvalitete merskih inštrumentov so zelo prisotne v psihologiji, kjer obstajajo akcijsko-orientirane smernice, ki zagotavljajo in preverjajo kvaliteto psiholoških testov in vprašalnikov, za razliko od družboslovnega anketnega raziskovanja, kjer malokrat naletimo na dokumentacijo oziroma informacije o kvaliteti vprašalnika in načinu merjenja pojavov (Hacker in drugi, Kerstig in drugi v German Data Forum 2015, 5).

V družboslovnem raziskovanju pa pogosto prihaja do nasprotujočih si izsledkov raziskovanj istih pojavov, zaradi česar je ravno v družboslovnem raziskovanju potrebno slediti postavljenim pravilom kvalitetnega merjenja, ki vodijo do zanesljivejših in veljavnejših rezultatov merjenja (Ferligoj in drugi 1995, 9).

2.5 Kakovost merjenja na primeru ankete ISSP

Mednarodna družboslovna anketa (ISSP) je program mednarodnega sodelovanja, ki vsako leto izvaja ankete o raznovrstnih družboslovnih temah vse od leta 1985. ISSP se je od leta 1984 do danes razširil iz štirih temeljnih članic na skoraj 50 držav članic, ki zavzemajo različne kulture po svetu (International Social Survey Programme 2015, 3).

Tematika je v anketah iz leta 1995, 2003 in 2013 bila nacionalna identiteta. Vključuje različne mere nacionalne identitete, patriotizma, nacionalističnih stališč, kot tudi mere stališč do manjšin in priseljencev, vključuje pa tudi splošna demografska vprašanja kot so spol, rasna pripadnost, dohodek, starost in izobrazba (International Social Survey Programme 2012, 1).

Znotraj vsake države mora biti anketiranje izvedeno v skladu z določenimi ISSP zahtevami. Med drugim ISSP zagotavlja tudi primerljivost demografskih in socio-

ekonomskih spremenljivk. V raziskovalnem pristopu je družboslovna raziskava upoštevala tudi probleme, ki so bili naštet. V raziskovalni postopek so bili vključeni raziskovalci iz vseh vpletenih držav, ki so poskrbeli, da so bila vprašanja oblikovana v smislu kulturne nevtralnosti. Vprašalnik ima visoko stopnjo standardizacije in tudi razvit komplet zahtev glede zasnove vprašalnika, vzorčenja in načina izvedbe ankete (Coenders 2001, 57).

2.6 Problem kakovosti merjenja v okviru družboslovne raziskave ISSP

ISSP raziskava je namenjena za mednarodno primerjavo, kar pomeni, da obstajajo določene omejitve, ki otežujejo analizo podatkov (Hjerm 1998, 338). Svallfors (V Hjerm 1998, 338) je identificiral dva problema:

- 1) Izražena stališča so odvisna od konteksta, zaradi česar se določena vprašanja lahko interpretira različno odvisno od posamezne države. Skozi proces ustvarjanja splošno veljavnih vprašanj za vse države lahko posledično postanejo vprašanja preveč trivialna.
- 2) Oblika zastavljanja vprašanj. Celota ima lahko vpliv na odgovore posameznih respondentov, kar je še posebej pereč problem, saj se lahko zaradi oblike interpretacija vprašanj razlikuje glede na državo.

Poleg odvisnosti od države in konteksta obstaja pri primerjanju med državami tudi problem stopnje neodgovora, ki je po navadi velika v anketnih raziskavah. Problem neodgovorov v raziskavah povzroča težave zaradi povzročanja pristranskosti. V komparativnem raziskovanju pa je težava tudi v tem, da sta stopnja neodgovora in stopnja pristranskosti podatkov različni od države do države (Coenders 2001, 55). Coenders je med drugim predstavil še druge probleme mednarodnega raziskovanja, kot so razlika v nagnjenost k določenim načinom odgovarjanja na podlagi družbenih norm komuniciranja med anketarjem in anketirancem, razlike v metodah vzorčenja in postopkih dela na terenu in razlike v kodiranju spremenljivk, kot so stopnja izobrazbe in vrsta zaposlitve, ki se razlikujejo od države do države (Coenders 2001, 55-57).

Kljub temu, da vseh problemov, ki se pojavijo pri izvajanju mednarodnih raziskav ni bilo razrešenih in jih je verjetno nemogoče rešiti, nam do sedaj ISSP raziskava ponuja najboljši nabor podatkov za merjenje narodne identitete in nacionalističnih stališč. Raziskava pokriva stališča odraslega prebivalstva v precejšnjem številu držav.

2.7 Predhodne raziskave

Na področju družboslovnega raziskovanja obstaja veliko raziskav, ki so odkrile pozitivno povezanost med stopnjo nacionalističnih stališč in negativnim odnosom do

manjšin in priseljencev, tako v kontekstu ene države (Wagner in drugi 2012; Blank in Schmidt 2003; Green in drugi 2011), kot tudi z izvedbo mednarodne primerjave povezanosti nacionalizma in negativnega odnosa do priseljencev (de Figueiredo 2003; Coenders 2001; Rajjman in drugi 2008; Ariely 2011).

Eldad Davidov je v svoji raziskavi preverjal primerljivost podatkov ISSP raziskave na vseh vključenih državah in je s pomočjo potrditvene faktorske analize³ potrdil metrično in skalarno enakovrednost merjenja nacionalizma za vse države merjenja razen Filipinov, kot tudi za obe leti merjenja (1995 in 2003). Ta ugotovitev omogoča teoretično smiselno primerjanje povezanosti nacionalizma in patriotizma z različnimi demografskimi spremenljivkami in stališči do priseljencev (Davidov 2010, 97).

V nekaterih raziskoval je bila izvedena tudi ocena zanesljivosti merskega inštrumenta za nacionalizem. Zanesljivost merjenja je bila v dveh raziskavah zmerna do srednje močna (Coenders 2001; Green 2011).

³ Za opis postopka glej: Davidov 2009, 68 (Confirmatory factor analysis)

3 Nacionalizem

3.1 Pregled literature

Nacionalizem je pogosto opredeljen, kot ena izmed najmočnejših sil mednarodne politike dvajsetega stoletja. Veliko število fenomenov, kot sta na primer Francoska in Ameriška revolucija je pogosto povezanih z nacionalizmom, kar predstavlja dejstvo, da je nacionalizem zelo kompleksen in širok pojem (Barrington 2006, 3). Na splošno nacionalizem predstavlja občutek pripadnosti družbi, katere pripadniki se identificirajo z naborom simbolov, s prepričanji in z načini življenja ter imajo željo po določanju skupne politične usode (Guibernau 2000). Nacionalizem ne predstavlja samo pripadnosti določeni skupnosti. Ivo Banac (v Smith in drugi 2014,7) trdi, da nacionalizem želi spreminjati svet in to počne s saturacijo vsakodnevnih aspektov družbenega in političnega življenja z nacionalnim kriterijem in zahteva, da se celoten svet vodi glede na glavne predpostavke nacionalizma.

Obstaja zelo veliko definicij nacionalizma, v literaturi pa predvsem naletimo na dva pristopa definiranja. Prvi pristop obravnava nacionalizem kot prepričanje, idejo, koncept ali načelo, medtem ko drugi pristop nacionalizem opisuje kot proces ali gibanje in ga obravnava kot rezultat, ki nastane zaradi prepričanj določene skupine ljudi v skupne lastnosti lastne nacije. V tem drugem sklopu definicij je nacionalizem najpogosteje definiran kot organizirano prizadevanje za nadzor nad lastno domovino (Barrington 2006, 9-10). V kontekst prve skupine lahko uvrstimo definicijo Ignatieffa, ki (v Barrington 2006, 9) pravi, da je nacionalizem pojem, ki združuje politično idejo samoupravljanja na določenem teritoriju, kulturno idejo nacije kot primarne identitete posameznika in moralno idejo, ki opravičuje ukrepe proti »drugim«, za zaščito pravic nacije. Pod drugi pristop pa lahko uvrstimo definicijo, ki nacionalizem definira kot politično izražanje nacionalnih aspiracij vključno z nadzorom nad ozemljem, ki ga pripadniki nacije dojemajo kot njihovo domovino, ki jim pripada (Mellor v Barrington 2006, 10). Obstajajo pa tudi definicije, ki obravnavajo nacionalizem kot ideologijo in gibanje hkrati. Barrington nacionalizem definira kot prizadevanje za pridobitev vrste pravic ali privilegijev in ozemeljske avtonomije oziroma neodvisnosti za samo-definirane člane nacije s pomočjo argumentiranja ali drugih aktivnosti (Barrington 2006, 10).

Ne glede na prepričanje, ali je nacionalizem ustvaril idejo o nacijah ali pa so nacije razvile ideje povezane z nacionalizmom, ni možno govoriti o nacionalizmu brez poznavanja pojma nacije (Barrington 1997, 712). Nacija je za razliko od narodnosti veliko bolj samorefleksivna skupnost ljudi. Nacija temelji na enem ali pa več različnih narodov. Ima oziroma želi imeti politično identiteto, avtonomijo in tudi nadzor nad določenim ozemljem. Narod pa je skupina ljudi s skupno kulturno identiteto in skupnim jezikom, ki lahko obstaja kot močna enota znotraj že ustanovljenih nacionalnih držav (Hastings 1997, 3). Poudarek na prepričanju, da ima določena

skupnost pravico samoupravljanja na določenem ozemlju je temelj večine definicij »nacije« in predstavlja pomembno merilo za razlikovanje med nacijo in ostalimi družbenimi kategorijami (Barrington 1997, 712). Kljub temu, da se lahko definicije nacije razlikujejo med sabo v marsičem, je v literaturi o nacionalizmu najbolj vidna delitev med »subjektivnimi« in »objektivnimi« idejami o nacionalni identiteti. Subjektivna ideja temelji na načelu, da so nacije ustvarjene okoli idej in da je ključ do narodne identitete v tem, da so ljudje sami prepričani, da so nacija (Barrington 2006, 5).

Renan (v Barrington 2006, 5-6) je nacijo opredelil kot veliko solidarnost sestavljeno iz čustva opravljenih žrtvovanj in pripravljenosti pripadnikov, da to ponovijo. Predpostavlja preteklost, v sedanosti pa se obnavlja z odobravanjem; željo po nadaljevanju skupnega življenja.

Objektivna definicija nacije pa se osredotoča na list oprijemljivih karakteristik, ki si jih lahko delijo vse nacije med sabo (Barrington 2006, 6).

Nacionalizem je gibanje, katerega namen je bodisi priskrbeti državo za svojo nacijo ali nadaljevati splošne interese lastne nacionalne države ne glede na ostale pomisleke. Pojavi se predvsem tam, kjer se določen narod ali nacija počuti ogroženega glede na lasten pomen, karakter ali obseg ozemlja. Gibanje se manifestira bodisi kot zunanji napad ali pa kot del državnega sistema. Nacionalizem pa se lahko tudi uporabi kot gorivo za širitev kolonializma in imperializma močnih nacionalnih držav, vendar se to predvsem zgodi pod pretvezo izmišljenega strahu ali zamer proti ostalim (Hastings 1997, 4).

Pred letom 1918 je bilo preučevanje nacionalizma tesno povezano z nastajanjem nacionalnih držav, sam nacionalizem pa je bil obravnavan kot komponenta nacionalne zgodovine in ne kot ločen pojav. Akademska zgodovina je bila organizirana na nacionalnih linijah. Še najbolj so se na teoretičnem področju z nacionalizmom ukvarjali avstrijski marksisti, kot sta Karl Renner in Otto Bauer, ki sta trdila, da so nacija, država in družba pojmi, ki med sabo niso združljivi ter da so nacionalni konflikti velika nevarnost socialistični politiki znotraj večkulturnega Habsburškega imperija (Gellner in Breuilly 2006, 16 xvi). V obdobju med vojnama pa je začela nastajati splošna in eksplicitna analiza nacionalizma. V tem času se je na eni strani Carlton J. Hayes ukvarjal primarno s skrajno militantno obliko sodobnega nacionalizma in je nacionalizem obravnaval kot skupek doktrin ter kot politično filozofijo. Na drugi strani pa se je v tem času Hans Kohn veliko bolj posvečal povezovanju ideje nacionalizma z nacionalno zgodovino. Kohn je razložil tako dobre, kot slabe strani nacionalizma. To vplivno razdelitev je prikazal kot razliko med zahodnim in vzhodnim nacionalizmom. V zahodnem nacionalizmu združenega kraljestva, Francije in ZDA je liberalizacija in demokratizacija teh držav ustrezala državljanom in vzhodnim nacionalizmom medtem ko vzhodni nacionalizem predstavlja željo po nacionalni neodvisnosti, kar ustreza naciji kot etnični ali jezikovni skupini. Razlika se je zdela očitna leta 1944, ko se je etničnemu nacionalizmu

Nemčije, Italije in Japonske postavil po robu liberalni nacionalizem ZDA in Velike Britanije (Gellner in Breuilly 2006, XVII).

Razlika med liberalnim nacionalizmom in etničnim nacionalizmom je čedalje manj jasna. Odkrijemo lahko poudarke narodnih karakteristik v domnevno liberalnih državah, kot tudi razvidno liberalno državotvorno politiko v tako imenovanih etničnih nacionalnih državah. Vendar kljub temu, da je primere povsem etničnih ali povsem liberalnih oblik težko najti, je vseeno razmišljanje o idealni liberalni ali etnični nacionalni identiteti pomembno za merjenje izbire nacionalne identitete in posledic na resničnih primerih. Faktorji, ki vplivajo na nacionalizem po dosegu neodvisnosti delujejo zelo različno za primere liberalne ali pa etnične narodne identitete (Barrington 2006, 12).

3.2 Nacionalizem, patriotizem in odnos do manjšin

Viroli (v de Figueiredo in Elkins 2003, 172) pravi, da nacionalni ponos predstavlja ljubezen do države, ki je lahko velikodušna, pametna in sočutna. Prav tako pa je lahko izključujoča, gluha in slepa.

Kosterman in Feshbach sta ti dve različici opredelila kot nacionalizem in patriotizem:

»Patriotizem predstavlja čustveno navezanost do države in stopnjo pripadnosti tej državi. Nacionalizem pa predstavlja občutek nacionalne večvrednosti in usmerjenost v nacionalno dominacijo, ki je zelo podobna Adornovi (Adorno in drugi 1950) definiciji etnocentrizma⁴« (Kosterman in Feshbach 1989, 271).

Nacionalizem in patriotizem vsak zase predstavljata poseben izraz ali manifestacijo nacionalne identitete (Blank in Schmidt 2003, 291-292). V zadnjih letih se je v mnogih raziskavah začelo razlikovati med tema dvema izrazoma nacionalne identitete. Na eni strani nacionalizem označuje nekritično zvestobo naciji, na drugi strani pa konstruktiven ali pozitiven patriotizem temelji na ponosu do državnih političnih institucij, kulture, ekonomije in tudi ponosu do sistema socialnega varstva (Hjerm 1998 in drugi v Davidov 2009, 65). Thomas Blank in Peter Schimdt sta razliko med patriotizmom in nacionalizmom opredelila na nasleden način (Blank; Blank in Schmidt v Davidov 2010, 89):

- *Nacionalizem predstavlja: idealizacijo lastne nacije, prepričanost o nacionalni večvrednosti, splošno pozitivno mnenje o lastni naciji in tudi zanikanje negativnih in ambivalentnih stališč do nacije.*
- *Patriotizem na drugi strani zavrača idealizacijo nacije, odraža konstruktiven in kritičen pogled na nacijo, podpira sistem, dokler je v skladu z humanističnimi*

⁴ Etnocentrizem predstavlja dva odnosa do dveh ciljnih (etničnih) skupin, ki sta združena v razpoloženje, ki vključuje požrtvovalnost, bratstvo in zvestobo skupini in sovraštvo ali prezir do ostalih (Sumner v Figueiredo in Elkins 2003, 172).

vrednotami in predstavlja željo po kritiziranju, kadar nacionalna realnost ni v skladu z željenim pojmom (Blank in Schmidt 2003, 293).

Nacionalizem in patriotizem si sicer delita elemente nacionalne identitete, kot je emocionalna navezanost med posameznikom in nacijo, vendar pa predstavljata dva različna koncepta, ki poudarjata različne vrednote in družbene cilje (Blank in Schmidt v Wagner 2010, 320). Temeljna razlika med nacionalizmom in patriotizmom je neločljivo povezana v ustreznih definicijah nacionalne samopodobe, družbenih ciljev in kategorij, ki se uporabljajo za medskupinske primerjave (Blank in Schmidt 2003, 294).

Blank in Schmidt sta karakterizirala nacionalizem z naslednjimi lastnostmi (Blank in Schmidt v Davidov 2009, 67):

- 1) Idealizacija lastne nacije
- 2) Občutek nacionalne večvrednosti
- 3) Nekritično odobravanje nacionalne, državne in politične avtoritete
- 4) Zatiranje ambivalentnih odnosov do nacije
- 5) Nagnjenost, k definiranju k definiranju lastne nacije po kriteriju izvora, rase ali kulturne pripadnosti
- 6) Zatiranje skupin ljudi, ki niso štete kot del določene države, kjer živijo.

Po besedah Wagnerja in drugih (2010), nacionalizem predstavlja primerjavo nacionalne notranje skupine (»Ingroup«) z ustreznimi drugimi nacijami in jih primerja z nagnjenjem, da nacionalno notranjo skupnost prikaže v boljši luči v primerjavi z zunanjimi skupinami⁵ (Tajfel in Turner; Kosterman in Feshbach v Wagner in drugi 2010, 320).

3.2.1 Odnos do manjšin in zunanjih skupin.

Koncept nacionalizma daje poudarek na družbeno primerjavo, ki omalovažuje zunanje skupine z vidika občutka nacionalne večvrednosti in z vidika idealizacije lastnega naroda... zaradi česar lahko predvidevamo, da je posledično diskriminacija zunanjih skupin in manjšin nacije rezultat nacionalizma (Blank in Schmidt 2003, 294).

Pozitivna povezava med nacionalizmom in omalovažujočim odnosom do zunanjih skupin in manjšin je bila prikazana tako v ZDA, kot tudi v številnih evropskih državah (Adorno in drugi 1950; Weiss 2003; Blank in Schmidt v Wagner 2010, 320).

Omalovažujoč odnos do zunanjih skupin pa ni vedno naključen ali vseobsegajoč. Mummendey in drugi (v Wagner 2010, 321) so ugotovili pozitivno povezanost le na primeru ustreznih določenih zunanjih skupin. Podobno pa so Pehrson in drugi (v Wagner 2010) ugotovili, da negativna pristranskost ni odvisna samo od nacionalne

⁵ Zunanje skupine (»Outgroups«) so družbene skupine, ki niso upoštevane kot članice nacije. To vključuje formalne nečlanice, kot tudi članice nacije, katerih člani so subjektivno kategorizirani kot nečlani (notranje skupine, npr. Tujci, ki živijo na skupnem prostoru) (Blank in Schmidt 2003, 294)

identitete ampak tudi od zaznave posamezne države na primer na podlagi nespremenljivih lastnosti, kot so rasa ali etnična pripadnost.

3.2.1.1 Teorija socialne dominacije

»Teorija socialne dominacije predpostavlja, da so lahko vsi zapleteni družbeni sistemi zamišljeni kot kastni sistemi; družbeni sistemi, sestavljeni iz ločljivih družbenih skupin z različno stopnjo družbenega statusa in različno stopnjo mobilnosti med kastami (poroznost). Vsi družbeni sistemi so sestavljeni iz vsaj dveh kast; vladajoče skupine na vrhu in negativne referenčne skupine na dnu.« (Sidanius, Devereux in Pratto 1991, 379).

Zagovorniki te družbene teorije pravijo, da je za skupine z visokim statusom znotraj družbe bistveno bolj verjetno, da bodo prevzeli položaje, ki izboljšujejo njihov status v družbi napram skupinam z nižjim družbenim statusom. Implikacija te teorije je, da se povezava med izražanjem ponosa in izražanjem predsodkov veča na račun višjega statusa skupine zato, ker ima skupina na višjem družbenem položaju večji občutek lastnine ali pripadnosti do določene nacionalne identitete (de Figueiredo in Elkins 2003, 174).

4 Preizkus kakovosti merskega inštrumenta

4.1 Predstavitev hipotez

Določili smo dve hipotezi, ki ju bomo preverjali s testiranjem indikatorjev, ki sestavljajo merski inštrument za mednarodno družboslovno raziskavo ISSP na vseh letih merjenja in na enajstih izbranih državah, ki so sodelovale v teh letih raziskave. Na podlagi ugotovitve, da je merjenje nacionalizma skalarno in metrično ekvivalentno v letih raziskave 1995 in 2003 (Davidov 2009), lahko trdimo, da bo kakovost merjenja primerna za leto 1995, 2003 in posledično tudi 2013.

Postavili smo naslednji dve hipotezi:

H1: *Merjenje nacionalizma z izbranimi indikatorji je zanesljivo in veljavno tako leta 1995, kot tudi leta 2003 in 2013.*

Za potrditev ali zavrnitev hipoteze bomo oceno zanesljivosti in veljavnosti opravili na podatkih ISSP raziskave za vsako leto, ki vključuje vprašalnik z izbranimi indikatorji nacionalizma, ki so:

- a. *Raje sem slovenski državljan, kot pa državljan katerekoli druge države sveta.*
- b. *Obstajajo določene stvari v zvezi z današnjo Slovenijo, zaradi katerih se je sramujem.*
- c. *Svet bi bil boljši, če bi bili ljudje iz drugih držav bolj podobni Slovencem.*
- d. *Na splošno je Slovenija boljša kot večina drugih držav*
- e. *Ljudje bi morali podpirati svojo državo, pa četudi v čem nima prav.*

Druga hipoteza se glasi:

H2: *Merjenje nacionalizma z izbranimi indikatorji je v izbranih državah zanesljivo in veljavno.*

Na podlagi podatkov ISSP raziskave bo ocena zanesljivosti in veljavnosti izvedena na vzorcu enajstih evropskih držav: Češka, Irska, Latvija, Madžarska, Nemčija, Norveška, Slovenija, Slovaška, Španija, Švedska In Velika Britanija.

4.2 Predstavitev družboslovne raziskave ISSP

Preizkus kvalitete merskega inštrumenta in preverjanje hipotez bo potekal na podlagi že pridobljenih podatkov iz mednarodne družboslovne raziskave ISSP iz leta 1995, 2003 in 2013.

Podatki iz treh različnih let so na voljo za 44 držav, vendar pa je samo petnajst držav takšnih, ki so sodelovale v vseh treh letih in so primerne za nadaljnjo primerjavo po letih. Te države so: Češka (CZ), Nemčija (DE), Španija (ES), Velika Britanija (GB-GBN), Madžarska (HU), Irska (IE), Latvija (LV), Norveška (NO), Švedska (SE),

Slovenija (SI), Slovaška (SK), ZDA (US) Ruska Federacija (RU); Filipini (PH) in Japonska (JP).

Velikost vzorca za posamezno izbrano državo je prikazana v spodnji tabeli:

Tabela 4.1: Velikost vzorca raziskave glede na vključeno državo

Država	Velikost vzorca l. 1995	Velikost vzorca l. 2003	Velikost vzorca l. 2013
Češka	1.111	1.276	1.909
Irska	994	1.065	1.215
Latvija	1.044	1.000	1.000
Madžarska	1.000	1.021	1.007
Nemčija (vzhod)	612	437	533
Nemčija (zahod)	1.282	850	1.184
Norveška	1.527	1.469	1.585
Slovenija	1.036	1.277	1.010
Slovaška	1.288	1.152	1.156
Španija	1.221	1.212	1.225
Švedska	1.296	1.186	1.090
Velika Britanija	1.058	873	904
Skupaj	13.469	12.818	13.818

Vir: ISSP Research Group (2015) in ISSP Research Group (1998) in ISSP Research Group (2012).

4.2.1 Indikatorji, ki merijo nacionalizem (operacionalizacija):

Na podlagi predstavljenih definicij nacionalizma smo izločili štiri glavne vidike nacionalizma, ki bodo določevali izbor indikatorjev za sestavo merskega inštrumenta, ki bo meril nacionalizem v okviru mednarodne družboslovne ankete ISSP.

Te vidiki nacionalizma temeljijo na poenostavljeni shemi Blanka in Schmidta (2003, 292), ki je predstavljala izhodiščno točko operacionalizacije mnogih kasnejših mednarodnih merjenj nacionalizma (Rajzman in drugi 2008; Davidov 2009-10; Wagner in drugi 2010; Green in drugi 2011).

Nacionalizem torej v splošnem predstavlja štiri vidike. To so: **idealizacija** lastne nacije, občutek **večvrednosti** lastne nacije, **nekritično odobravanje** nacionalne avtoritete in brezkompromisna **zvestoba** svoji nacionalni državi.

To razčlenitveno shemo bomo uporabili za izbiro indikatorjev, v nadaljnji analizi pa bo na podlagi te razčlenitve potekal preizkus veljavnosti konstrukta merske lestvice nacionalizma.

Glede na operacionalizacijo nacionalizma (glej stran: 14) in glede na medčasovno primerljivost so izbrane naslednje spremenljivke, ki navzven nakazujejo najosnovnejšo obliko nacionalizma :

4. Sklop (vprašanj): V kolikšni meri soglašate ali ne soglašate z naslednjimi trditvami?

a. Raje sem slovenski državljan, kot pa državljan katerekoli druge države sveta.

- b. *Obstajajo določene stvari v zvezi z današnjo Slovenijo, zaradi katerih se je sramujem.*
- c. *Svet bi bil boljši, če bi bili ljudje iz drugih držav bolj podobni Slovencem.*
- d. *Na splošno je Slovenija boljša kot večina drugih držav*
- e. *Ljudje bi morali podpirati svojo državo, pa četudi v čem nima prav.*

(vprašanja so prilagojena za vsako državo posebej v uradnem jeziku sodelujoče države)

Dostopno prek: http://www.adp.fdv.uni-lj.si/podatki/sjm/sjm13_vp1_sl_v1_r2.pdf (31.8.2016).

Možni odgovori na vprašanja so zasnovani na petstopenjski Likertovi merski lestvici⁶. Anketiranec lahko izbere odgovore od 1 (močno soglašam) do 5 (sploh ne soglašam).

Ker ima spremenljivka b (Obstajajo določene stvari v zvezi z današnjo Slovenijo, zaradi katerih se je sramujem) mersko lestvico za merjenje nacionalizma obrnjeno v nasprotno smer smo mersko lestvico rekodirali tako, da sovпада z ostalimi spremenljivkami v tem sklopu vprašanj.

4.2.2 Izbor indikatorjev odnosa do manjšin:

Odnos do manjšin predstavlja dodatno kontrolno spremenljivko, s pomočjo katere bomo preverjali kriterijsko veljavnost merske lestvice nacionalizma. Na podlagi predstavitve teorije socialne dominacije in ugotovitev predhodnih raziskav predpostavljamo, da bo višja stopnja nacionalizma pozitivno povezana z višjo stopnjo negativnega odnosa do manjšin in obratno.

Zdaj pa bi vas radi vprašali nekaj stvari v zvezi z manjšinami v Sloveniji.

7. Sklop vprašanj: V kolikšni meri soglašate ali ne soglašate z naslednjimi trditvami?

7 a. Nemogoče je, da bi ljudje, ki se ne držijo slovenskih običajev in tradicij, postali pravi Slovenci.

(vprašanja so prilagojena za vsako državo posebej v uradnem jeziku sodelujoče države)

Tudi pri tem vprašanju so odgovori predvideni na petstopenjski Likertovi merski lestvici od 1 (močno soglašam) do 5 (sploh ne soglašam).

Zbiranje podatkov za Slovenijo je opravil Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij. Prikazana sklopa vprašanj temeljita na vprašalniku

⁶ Likertova lestvica je merska lestvica poimenovana po Rensisu Likertu. V anketnem raziskovanju in družboslovnju na splošno je verjetno najbolj uporabljena lestvica merjenja stališč. Sestavljena je iz zastavljenih trditev in (originalno) petstopenjske ordinalne merske lestvice: močno soglašam, soglašam, niti-niti, ne soglašam in sploh ne soglašam (Brill 2010, 427)

»Slovensko javno mnenje 2013« Dostopno prek: http://www.adp.fdv.uni-lj.si/podatki/sjm/sjm13_vp1_sl_v1_r2.pdf (31.8.2016).

4.2.3 Indikatorji, ki merijo konstruktiven patriotizem (zunanje spremenljivke):

Pri preizkušanju veljavnosti konstrukta bo potrebna izbira zunanjih spremenljivk.

Zunanje spremenljivke, oziroma indikatorje konstruktivnega patriotizma bomo izbrali na podlagi predhodnih raziskav, v katerih je bil prav tako merjen koncept patriotizma. Indikatorji so bili določeni tako na podlagi teoretičnih definicij pojmov, kot tudi s pomočjo potrditvene faktorske analize na podatkih družboslovne raziskave ISSP (Davidov 2009; Wagner in drugi 2010; Green in drugi 2011).

Vsi indikatorji merijo ponos do demokratičnih inštitucij, uspešnosti sistema socialne varnosti in ponos do družbene enakopravnosti in pravičnosti (Blank v Davidov 2009, 69).

Izbrani indikatorji so (Davidov 2009, 69):

N4 Kako ponosni ste na našete stvari v zvezi s Slovenijo?

- a. na način delovanja demokracije v Sloveniji
- d. na njen sistem socialne varnosti
- j. na pravično in enakopravno obravnavo vseh skupin v družbi

Vprašanja temeljijo na vprašalniku »Slovensko javno mnenje 2013« Dostopno prek: http://www.adp.fdv.uni-lj.si/podatki/sjm/sjm13_vp1_sl_v1_r2.pdf (31.8.2016).

4.3 Uporabljene metode preverjanja zanesljivosti in veljavnosti

4.3.1 Zanesljivost

Model preverjanja zanesljivosti v našem primeru temelji na merah enakovrednosti, saj smo na podlagi definicij izbrali vzporedne indikatorje, ki sestavljajo merski inštrument nacionalizem. Izvedli bomo oceno notranje konsistentnosti merskega inštrumenta z metodo glavnih komponent in faktorsko analizo. Glede na rezultat faktorske analize, bo nato opravljena še splošna ocena notranje konsistentnosti z izračunom Cronbachovega koeficienta α .

Preverjanje bo izvedeno v dveh delih:

- Preverjanje zanesljivosti za posamezno leto ankete ISSP
- Preverjanje zanesljivosti za posamezno izbrano državo

4.3.2 Uporabljene metode zanesljivosti

Cronbachov koeficient α

Cronbachov α je koeficient zanesljivosti, ki meri notranjo konsistentnost skupine spremenljivk, za katere velja predpostavka, da merijo isto sestavljeno spremenljivko, kar pomeni, da korelirajo med sabo (Trobia 2008, 168-169).

Enačba za izračun Cronbachovega α (Gushta in Rupp 2010, 1239):

$$\alpha = \left(\frac{n}{n-1}\right) \left(\frac{\sigma_x^2 - \sum_{i=1} \sigma_{x_i}^2}{\sigma_x^2}\right),$$
$$= \left(\frac{n}{n-1}\right) \left(1 - \frac{\sum_{i=1} \sigma_{x_i}^2}{\sigma_x^2}\right)$$

Kjer n predstavlja število enot, $\sigma_{x_i}^2$ predstavlja vrednost variance i -te enote, σ_x^2 pa predstavlja opazovano oceno skupne variance.

Vrednosti koeficienta α se razporejajo na intervalu med 0 in 1. Večja kot je vrednost koeficienta, boljša je skladnost in zanesljivost merske lestvice (Trobia 2008, 169). Določeni avtorji so predlagali kritično mejo koeficienta α , ki naj bi znašala 0,70. Razlog za takšno vrednost je, da z njo pojasnimo 50% ali več variance, ki se razdeli po enotah, ki so združene v merski inštrument (Trobia 2008, 169). Drugi avtorji pa so za splošno raziskovanje predlagali vrednost $\alpha \geq 0.80$ za mejo zanesljivosti (Nunnally 1978; Carmines in Zeller v Lance in drugi 2006, 205).

Nizka vrednost koeficienta α lahko nastane zaradi prenizkega števila vprašanj (vključenih spremenljivk), slabe medsebojne povezanosti teh spremenljivk ali pa zaradi nehomogenosti konstruktov. Obstaja pa tudi zgornja meja vrednosti α (Tavakol in drugi 2011, 54).

Preden preverimo vrednost koeficienta α , je potrebno opraviti faktorsko analizo, saj lahko merska lestvica meri tudi več dimenzij, vrednost koeficienta α pa je primerna samo za samo za oceno zanesljivosti ene dimenzije. V primeru kadar imamo več faktorjev merske lestvice je potrebno izračun α opraviti posebej po faktorjih, saj je lahko vrednost koeficienta α odvisna od korelacije med faktorji, kar lahko prikrije dejstvo, da merska lestvica meri več dimenzij, zaradi česar je lahko vrednost koeficienta prenizka ali pa tudi previsoka. Na nizko vrednost koeficienta α pa lahko poleg števila dimenzij vpliva tudi visoka vrednost slučajne napake na podatkih (Trobia 2008, 169).

Metoda glavnih komponent

Metoda glavnih komponent je statistična tehnika, ki analizira medsebojno soodvisnost spremenljivk z namenom, da se število spremenljivk zmanjša. Ta metoda preslika osnovne spremenljivke v nove spremenljivke oziroma glavne komponente (Košmelj 2007) .

Komponente so urejene po pomembnosti od prve komponente, ki pojasni največji odstotek razpršenosti do komponente, ki pojasni najmanj razpršenosti. Na podlagi tega lahko trdimo, da prva komponenta pojasni največjo varianco merjenih spremenljivk in če merjene spremenljivke res merijo eno dejansko spremenljivko, lahko s prvo komponento pojasnimo večino variance izmerjenih spremenljivk. Z analizo glavnih komponent skušamo zmanjšati število komponent, v katere se razvrščajo merjene spremenljivke. Število komponent je odvisno od odstotka pojasnjene variance, ki jo posamezna komponenta pojasnjuje. Čeprav je skupno število komponent enako skupnemu številu spremenljivk, lahko s pomočjo analize glavnih komponent izločimo tiste komponente, ki pojasnjujejo velik del celotne variabilnosti (Ferligoj in drugi 1995, 45).

Koeficient θ

Vrednost koeficienta θ je odvisna od izmerjene variance analize glavnih komponent glede na število vključenih enot. Koeficient je izračunan na podlagi tiste lastne vrednosti, ki najbolj pojasni odstotek variance izmerjenih spremenljivk. (Ercan in drugi 2007, 293):

$$\theta = \frac{N}{N-1} \left(1 - \frac{1}{\lambda_1'}\right)$$

Legenda:

λ_1' : največja lastna vrednost (za prvo komponento)

N: število enot

Koeficient θ dopušča različno zanesljivost izmerjenih spremenljivk oziroma različne uteži na prvi komponenti za razliko od koeficienta α , kjer je pri računanju vrednosti koeficienta potrebno predpostaviti, da se koeficienti korelacije med spremenljivkami ne razlikujejo dovolj od povprečnega koeficienta korelacije, kar po navadi ni zelo pogost pojav.

Kadar imamo enake koeficiente korelacije med izmerjenimi spremenljivkami, velja, da je koeficient $\theta = \alpha$. Sicer pa velja, da lahko zanesljivost merjenja določene sestavljene spremenljivke ocenimo bolj natančno s koeficientom θ , saj se pri oceni varianc med spremenljivkami upošteva lastna vrednost prve komponente, ki ima izmed vseh največjo lastno vrednost zaradi česar se lahko koeficient θ obravnava kot največja vrednost koeficienta α (Ferligoj in drugi 1995, 46).

Faktorska analiza

Faktorska analiza je primerna metoda za analizo, kadar določen koncept ni mogoče meriti neposredno in ga je potrebno meriti z uporabo več indikatorjev. Tako kot metoda glavnih komponent, je tudi faktorska analiza metoda reduciranja podatkov. S faktorsko analizo lahko zmanjšamo samo kompleksnost povezav prisotnih v množici spremenljivk, ki jih opazujemo in omogoča, da se med opazovanimi spremenljivkami razkrijejo skupne razsežnosti oziroma faktorji. Faktorska analiza nam omogoča, da pojasnimo zvezo med indikatorji (spremenljivkami) z manjšim številom dobljenih spremenljivk oziroma faktorjev (Matej Kovačič 2001).

Vsak dobljen faktor predstavlja skupino povezanih spremenljivk, ki korelirajo med seboj in s faktorjem, ki jih vsebuje (Ferligoj in drugi 1995, 46).

Faktorsko analizo uporabimo kadar spremenljivke korelirajo med sabo.

Koeficient Ω

Koeficient Ω je koeficient zanesljivosti merjenja, ki temelji na faktorski analizi (Bohrnstedt v Ferligoj in drugi 1995, 46):

$$\Omega = 1 - \frac{\sum_{i=1}^N \sigma_i^2 - \sum_{i=1}^n \sigma_i^2 h_i^2}{\sum_{i=1}^N \sum_{j=1}^N \sigma_{ij}}$$

h_i^2 : Komunaliteta i-te enote spremenljivke X_i

N: število izmerjenih spremenljivk.

V primeru da imamo izračunane koeficiente korelacije spremenljivk, lahko zapišemo naslednjo poenostavljeno enačbo (Ferligoj in drugi 1995, 46):

$$\Omega = 1 - \frac{N - \sum_{i=1}^N h_i^2}{N + 2R}$$

R: vsota vseh koeficientov korelacije

N: število izmerjenih spremenljivk

Med koeficienti α , θ in Ω obstaja takšno razmerje, da če enote zavzamejo vzporedne vrednosti, bo vrednost vseh treh koeficientov enaka. Sicer pa je razmerje med koeficienti $\alpha \leq \theta \leq \Omega$. Med temi koeficienti notranje konsistentnosti koeficient α meri najnižjo vrednost, koeficient Ω pa daje najvišjo vrednost zanesljivosti (Carmines in Zeller v Ercan in drugi 2007, 293).

4.3.3 Model preverjanja veljavnosti

Model preverjanja veljavnosti temelji na preverjanju kriterijske veljavnosti in veljavnosti konstrukta. Za preverjanje kriterijske veljavnosti je bila izbrana kriterijska spremenljivka »odnos do priseljencev«. Na podlagi factorske analize bomo na dobljenih faktorjih preverjali koeficiente zanesljivosti s to kriterijsko zanesljivostjo. Na podlagi teorije socialne dominacije (stran 14) predpostavljamo, da bo večja stopnja nacionalizma nakazovala večjo stopnjo predsodkov do manjšin, s čimer bomo ocenjevali kriterijsko veljavnost merskega inštrumenta. Za preverjanje veljavnosti konstrukta bomo uporabili factorsko analizo, s katero bomo potrdili (ali ovrgli) relacijo med merskim inštrumentom nacionalizma in indikatorji patriotizma, ki je opisan v na strani 12.

Veljavnost bomo primerjali najprej na posameznih letih, nato pa še na posameznih državah.

- za posamezno leto ankete ISSP
- Preverjanje zanesljivosti za posamezno izbrano državo

4.3.4 Izbrane metode preverjanja veljavnosti

Spearmanov koeficient korelacije: meri povezanost dveh ordinalnih, intervalnih ali razmernostnih merskih lestvic. Vrednost koeficienta se giblje na intervalu od -1 do 1, kjer vrednost 0 predstavlja popolno nepovezanost, vrednosti 1 in -1 pa predstavljajo popolno pozitivno in negativno povezanost.

Metoda glavnih komponent in factorska analiza

Z metodo glavnih komponent dobimo v primeru nepovezanost različnih teoretičnih spremenljivk toliko komponent, glede na zmnožek števila metod merjenja in števila teoretičnih spremenljivk. Če pa z uporabo enakovrednih metod merimo določeno teoretično spremenljivko, ki je operacionalizirana na več različnih načinov bo delež pojasnjene variance v prvi komponenti analize velik, veliko vrednost bodo imele pa tudi uteži vseh izmerjenih spremenljivk na prvi komponenti (Splichal v Ferligoj in drugi 1995, 108). Povezanost glavnih komponent lahko preverimo tako, da ugotovimo njihovo povezanost z zunanjimi spremenljivkami. Na podlagi različne povezanosti z zunanjimi spremenljivkami lahko ocenimo, da komponente zares merijo različne teoretične spremenljivke (Ferligoj in drugi 1995, 108).

Podobno kot pri analizi glavnih komponent, kjer razvrščamo merjene spremenljivke po komponentah in merimo velikost uteži na teh komponentah imamo pri factorski analizi razvrščanje spremenljivk v faktorje in če merjene spremenljivke veljavno merijo določen teoretičen konstrukt, bo razvrščanje spremenljivk in moč njihovih uteži razvidna samo za faktor, ki predstavlja razsežnosti konstrukta oziroma teoretično spremenljivko, ki naj bi jo te spremenljivke merile (Roberts in Clifton v Ferligoj in drugi 1995, 108-109).

4.4 Rezultati

4.4.1 Analiza glavnih komponent za leto 2013

Glede na korelacijsko matriko (priloga 1, str. 37) smo ugotovili, da so vse spremenljivke pozitivno povezane. Najmočnejša povezanost je razvidna med spremenljivkama Q3c (Svet bi bil boljši, če bi bili ljudje iz drugih držav bolj podobni Slovencem) in Q3d (Na splošno je Slovenija boljša kot večina drugih držav). Spremenljivka »b« (Obstajajo določene stvari v zvezi z današnjo Slovenijo, zaradi katerih se je sramujem) je le šibko povezana z ostalimi spremenljivkami. Da izvemo delež variabilnosti na podlagi izračuna metode glavnih komponent, izračunamo vrednost komunalitet za izbrane spremenljivke (priloga 1, str. 37). Za vsako spremenljivko posebej nas zanima stolpec »Extraction«, ki nam prikazuje samo pojasnitev spremenljivk. Vrednosti naj bi bile večje od 0,2 in večja kot je vrednost, boljša je pojasnitev deleža variabilnosti.

Na podlagi izračuna komunalitet so vse spremenljivke primerne za analizo, ker se vrednosti gibljejo nad 0,3 razen za spremenljivko »b« (0,025). Spremenljivke »b« posledično ne bomo uporabljali za nadaljnje preizkuse merjenja, saj na podlagi rezultatov ne meri istega koncepta in ni vsebinsko veljavna spremenljivka.

4.4.2 Preverjanje zanesljivosti po času

Rezultat komponentne analize je pokazal, da se preostale štiri spremenljivke združujejo v eno komponento, ki pojasnjuje 51 % variance merjenega koncepta za vsa tri leta merjenja (glej Prilogo 1, str. 38). V družboslovju velja, da naj izbrano število standardiziranih komponent s pomočjo metode glavnih komponent pojasni vsaj 50% skupne variance (Matej Kovačič 2001).

Tako so za vsa leta primerjave bile lastne vrednosti večje od 1 samo za prvo komponento in tudi prikaz scree diagramov je pokazal vidno koleno lomljenja med prvo in drugo komponento (glej priloga 1: 40, 41 in 43).

Na podlagi teh podatkov lahko trdimo, da izbrane spremenljivke tvorijo eno komponento, ki pojasnjuje več kot 50% skupne variance.

4.4.2.1 Vrednosti Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) statistike

Kaiser-Meyer-Olkinov test meri ustreznost vzorčenja in se ga (skupaj z Barlettovim Testom) pogosto uporablja za ocenjevanje moči povezanosti faktoriziranih spremenljivk. KMO test je mera skupne variance spremenljivk. Vrednosti mere KMO nad 0.8 so pohvalne, vrednosti med 0.7 in 0.6 predstavljajo zmerno uspešnost merjenja skupne variance, vrednosti od 0.6 do 0.69 pa predstavljajo povprečno uspešnost (Beavers in drugi 2013, 4).

Vrednosti KMO za leto 2003 in 2013 so 0,71 in nakazujejo zmerno uspešnost komponentne analize, oziroma to, da je vzorec korelacije v komponenti dokaj

zanesljiv. Za leto 1995 pa je vrednost statistike malenkost manjša in znaša 0,68 vendar je vzorec še vedno ustrezen.

V naslednjem koraku smo izračunali koeficient θ .

Primer izračuna θ za leto 2003 po enačbi na strani 19:

$$\theta = \frac{N}{N-1} \left(1 - \frac{1}{\lambda_i}\right) \quad \lambda_i = 2,062 \text{ (Priloga 1, str.40)}$$

$$\theta = \frac{4}{4-1} \left(1 - \frac{1}{2,062}\right) = 0,6867$$

4.4.3 Faktorska analiza

S pomočjo faktorске analize smo želeli združiti spremenljivke v eno sestavljeno spremenljivko oziroma faktor, ki predstavlja celotno dimenzijo nacionalizma. Faktorska analiza je pokazala razvrstitev v en faktor (priloga 2, str. 64).

Sledi primer izračuna koeficienta Ω za spremenljivke merjene leta 2013. Obrazec za izračun Ω se nahaja na strani: 20.

Komunalitete smo dobili s pomočjo SPSS programa (priloga 1, str. 41). Temu sledi izračun vsote vseh komunalitet: $\sum_{i=1}^N h_i^2 = 0,487 + 0,612 + 0,640 + 0,323 = 2,062$

Temu računu sledi izračun vsote vseh korelacij (R) izračunanih v korelacijski matriki.

$$R = 0,356 + 0,421 + 0,221 + 0,516 + 0,299 + 0,268 = 2,081$$

$$\Omega = 1 - \frac{N - \sum_{i=1}^N h_i^2}{N + 2R} = 1 - \frac{4 - 2,062}{4 + 2 \times 2,081} = 0,763$$

4.4.4 Cronbachov koeficient α

Koeficient α bo izračunan s pomočjo programa SPSS. Večja, kot je vrednost koeficienta, bolj se nakazuje zanesljivost merskega inštrumenta. V letu 2013 je znašal koeficient 0,67. Leta 2003 prav tako 0,67. Leta 1995 pa je koeficient znašal 0,66 (glej tabelo 4.1). Vrednosti koeficientov α (0,67) so nekoliko manjše od meje zanesljivosti (0,70), vendar pa lahko vseeno trdimo, da vrednost je zmerno spremenljivka, zaradi relativno nizkega števila spremenljivk (4), ki so bile vključene in zaradi vrednosti skupne korelacije spremenljivk, ki kažejo vrednost korelacije s skupno mersko lestvico nad 0,3. za vsako vključeno spremenljivko v vseh letih raziskave. Vrednosti korelacije posamezne spremenljivke s skupno vrednostjo merske lestvice so priložene v prilogi 1.

Tabela 4.2: tabela metode glavnih komponent in koeficientov zanesljivosti glede na leto raziskave

National identity 2013	III	Komponente	1
		Lastne vrednosti	2,062
		% pojasnjene variance	51,55
		Cronbachov α	0,674
		KMO vrednost	0,71
		Θ koeficient	0,687
		Ω koeficient	0,763
National identity 2003	II	Komponente	1
		Lastne vrednosti	2,062
		% pojasnjene variance	51,56
		Cronbachov α	0,674
		KMO vrednost	0,706
		Θ koeficient	0,687
		Ω koeficient	0,763
National identity I 1995		Komponente	1
		Lastne vrednosti	2,022
		% pojasnjene variance	50,543
		Cronbachov α	0,66
		KMO vrednost	0,677
		Θ koeficient	0,674
		Ω koeficient	0,752

Vir: ISSP Research Group (2015) in ISSP Research Group (1998) in ISSP Research Group (2012).

V vseh letih raziskave smo ugotovili, da se spremenljivke razvrščajo v eno komponento, z odstotkom pojasnjene variance nad 50 % v vseh letih raziskave. Glede na KMO vrednosti, lastne vrednosti in izračun koeficientov lahko trdimo, da je bil merski inštrument nekoliko manj zanesljiv v letu 1995, kot v letih 2003 in 2013, ki sta v skoraj vseh pogledih enako zanesljiva.

Mnogi avtorji, zlasti v družboslovnih raziskavah dopuščajo kriterij zanesljivosti za koeficient α , ki ima vrednost višjo od 0,60 (Dunn, Baguley in Brunson 2014: 405). Vrednost koeficienta med 0,60 in 0,70 se štejejo kot zmerne zanesljivosti (Ferligoj in drugi 1995: 157).

V našem primeru so vrednosti α v vseh letih nekoliko manjše od 0,7 in tako predstavljajo zmerno zanesljivost. Zanesljivost ni višja predvsem zaradi majhnega števila spremenljivk, saj sicer spremenljivke med sabo in s skupno mersko lestvico dobro korelirajo.

Koeficienti Ω so kot po pravilu tudi v našem primeru večji od koeficientov α . V vseh letih so bili koeficienti višji od 0,75.

Vrednosti koeficientov temeljijo na enodimenzionalnosti merskega inštrumenta, ki smo jo potrdili z metodo glavnih komponent.

4.4.5 Preverjanje zanesljivosti merjenja po državah

Zanesljivost merjenja nacionalizma bo opravljena še za posamezno izbrano državo, ki bo opravljena na podatkih ISSP ankete za leto 2013. Države, ki jih primerjamo so Češka, Irska, Latvija, Madžarska, vzhodna in zahodna Nemčija (združeno), Norveška, Slovaška, Slovenija, Španija, Švedska in Velika Britanija.

Na podatkih za posamezno državo bomo ponovno izvedli metodo glavnih komponent, faktorsko analizo in na koncu glede na razvrstitev po faktorjih še splošno oceno notranje konsistentnosti z izračunom Cronbachovega koeficienta α . Na podlagi ugotovitev analize glavnih komponent, smo se odločili že vnaprej izločiti spremenljivko »b« (Obstajajo določene stvari v zvezi z današnjo Slovenijo, zaradi katerih se je sramujem), ki je le šibko povezana z ostalimi spremenljivkami.

Tabela 4.3: tabela metode glavnih komponent in koeficientov zanesljivosti po izbranih državah za leto 2013

Država	Komponente	% var	α	KMO	Θ	Ω
Češka	1	52,4	0,69	0,72	0,70	0,77
Irska	1	52,6	0,69	0,72	0,70	0,77
Latvija	1	55,5	0,73	0,75	0,73	0,79
Madžarska	1	57,2	0,75	0,70	0,75	0,81
Nemčija	1	51,6	0,68	0,68	0,69	0,76
Norveška	1	45,9	0,59	0,67	0,61	0,70
Slovaška	1	55,5	0,73	0,71	0,73	0,80
Slovenija	1	50,4	0,66	0,70	0,67	0,76
Španija	1	58,4	0,76	0,76	0,76	0,82
Švedska	1	49,6	0,66	0,68	0,66	0,74
Velika Britanija	1	53,9	0,70	0,74	0,71	0,78

Legenda:

% var: odstotek pojasnjene variance,

KMO: Vrednosti Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) statistike

α , Θ , Ω : koeficienti zanesljivosti merjenja nacionalizma

Vir: ISSP Research Group (2015).

V zgornji tabeli je razvidno, da so se spremenljivke razvrstile v eno komponento, kar pomeni, da merski inštrument v vseh državah meri eno razsežnost.

Prva komponenta pojasnjuje različno stopnjo razpršenosti glede na državo. Najmanjši odstotek pojasnjene variance je komponenta pokazala za Norveško (glej tabelo 4.3), največji odstotek pojasnjene variance pa za Španijo.

Vsi koeficienti α razen pri državi Norveški so pokazali vsaj zmerno stopnjo zanesljivosti. V državah, kot so pa Latvija, Madžarska, Slovaška, Španija in Velika Britanija, pa so vrednosti α dosegle vrednosti višje od 0,7. Te vrednosti nakazujejo, da je ocena zanesljivosti v teh državah zelo dobra. Tudi vrednosti Ω so v teh

državah zelo visoke in se gibljejo okoli vrednosti 0,8 in potrjujejo zanesljivost merjenja nacionalizma z izbranim merskim inštrumentom.

Država Norveška ima najnižjo vrednost koeficienta α in Kaiser-Meyer-Olkin statistike. Koeficient α ne doseže kriterijske vrednosti 0,6. Tudi velikost pojasnjene variance komponente znaša samo 45,9 %. Iz teh podatkov lahko sklepamo, da merjenje za Norveško v letu ni povsem zanesljivo v primerjavi ostalim državam.

Razlog za nekoliko nezanesljivost merjenja za Norveško je v tem, da ima v tej državi spremenljivka e (Ljudje bi morali podpirati svojo državo, pa četudi v čem nima prav) poleg nizke vrednosti komunalitete tudi nekoliko šibko vrednost korelacij z ostalimi spremenljivkami v komponenti.

Za Norveško smo izvedli analizo glavnih komponent še za leto 2003 in za leto 1995 (v prilogi 1, stran 53). Izkaže se, da prva komponenta v letu 2003 in letu 1995 pojasni večji odstotek razpršenosti, kot jo v letu 2013. Tudi vrednost komunalitet je v obeh prejšnjih merjenjih povsod višja od 0,3. Vrednosti Cronbachovih koeficientov zanesljivosti sta obe v letih 2003 in 1995 bili 0,67 in 0,65 v tem zaporedju. Zanesljivost merjenja za leto 2013 pogojno sprejmemo kljub nekoliko manjšemu koeficientu α , saj se je izkazalo, da je bilo merjenje za Norveško v letih 2003 in 1995 z uporabo enakih indikatorjev zanesljivo.

4.4.6 Preverjanje veljavnosti merjenja

4.4.6.1 Kriterijska veljavnost merjenja

Veljavnost merjenja v nadaljevanju ugotavljamo s pomočjo kriterijske spremenljivke, ki meri kriterijsko veljavnost merskega inštrumenta. Stopnja korelacije med določeno merjeno spremenljivko in kriterijsko spremenljivko določa tudi stopnjo kriterijske veljavnosti.

Izbrana kriterijska spremenljivka je *odnos do manjšin*. Za izbiro primerne in relevantne kriterijske spremenljivke se nanašamo tako na ugotovitve o povezanosti nacionalizma z odnosom do manjšin (Blank in Schmidt 2003), kot tudi na teorijo socialne dominacije, ki predpostavlja, da se stopnja predsodkov določa z večjim občutkom nacionalne identitete zaradi višjega statusa skupine (de Figueiredo in Elkins 2003). Vemo torej, da naj bi višja stopnja nacionalizma določala tudi višjo stopnjo diskriminatornega odnosa do manjšin. Če izbrana merska lestvica zares meri nacionalizem, bi morala biti povezana s kriterijsko spremenljivko.

Ker raziskava ISSP meri tudi odnos do manjšin, bomo imeli možnost izmeriti stopnjo korelacije med kriterijsko spremenljivko in merjenjem nacionalizma v isti časovni točki.

Tako kriterijska spremenljivka, kot merjene spremenljivke so ordinalne merske

lestvice. Tako kot merjene spremenljivke, ima tudi kriterijska spremenljivka petstopenjsko Likertovo mersko lestvico.

Spearmanov koeficient korelacije je koeficient korelacije, ki meri povezanost dveh ordinalnih, intervalnih ali razmernostnih merskih lestvic. Da lahko ugotovimo koeficient korelacije med merjenimi spremenljivkami in kriterijsko spremenljivko potrebujemo sestavljeno spremenljivko, ki meri nacionalizem. Dobili smo jo s pomočjo faktorjske analize. Na podlagi uteži komunalitet in uvrščanja spremenljivk v en sam faktor smo s pomočjo faktorjske analize dobili uteženo sestavljeno spremenljivko, ki jo bomo lahko primerjali s kriterijsko spremenljivko.

Podatki bodo prikazani najprej po posameznem letu, nato pa še za vsako državo v letu 2013.

Tabela 4.4: Vrednosti korelacije med uteženo sestavljeno spremenljivko »nacionalizem« in spremenljivko »odnos do manjšin«

Leto raziskave	r_s	p
2013	0,265	0,00
2003	0,232	0,00
1995	0,233	0,00

r_s : Spearmanov koeficient korelacije,

p: statistična značilnost korelacije

Vir: ISSP Research Group (2015) in ISSP Research Group 1998) in ISSP Research Group (2012).

Spearmanovi koeficienti so pokazali pozitivno šibko povezanost med spremenljivkama za vsa leta merjenja. Ničelna hipoteza pravi, da ni monotonosti povezave med spremenljivkama ($r_s=0$). Alternativna hipoteza pa pravi, da obstaja monotonost povezave med spremenljivkama. Ker so vse vrednosti p nižje od 0,05 pomeni, da lahko zavrnilo ničelno hipotezo in sprejmemo alternativno domnevo.

Med nacionalizmom in odnosom do priseljencev obstaja statistično značilna šibka pozitivna povezanost. Za leto 2013 je vrednost koeficienta nekoliko višja, sicer pa so vrednosti pričakovano podobne med sabo po letih, kar pomeni, da je kriterijska veljavnost konstrukta primerljiva in enakomerna po letih raziskave.

Test Spearmanovega koeficienta p bomo izvedli še za posamezne države in bomo preverjali odstopanja koeficienta in stopnje statistične značilnosti glede na državo merjenja za leto 2013.

Tabela 4.5: Vrednosti korelacije Spearmanovega koeficienta in statistične značilnosti v odvisnosti od države.

Država	r_s	p
Češka	0,157	0,00
Irska	0,243	0,00
Latvija	0,349	0,00
Madžarska	0,206	0,00
Nemčija	0,302	0,00
Norveška	0,357	0,00
Slovaška	0,244	0,00
Slovenija	0,226	0,00
Španija	0,288	0,00
Švedska	0,444	0,00
Velika Britanija	0,248	0,00

r_s : Spearmanov koeficient korelacije,

p: statistična značilnost korelacije

Vir: ISSP Research Group (2015).

Vse vrednosti koeficienta so pozitivne in višje od 0,2 razen za Češko, za katero lahko rečemo, da je povezanost med spremenljivkama zelo šibka, čeprav je statistično značilna zaradi velikosti vzorca. Najvišja vrednost koeficienta je za Švedsko, znaša 0,444 in nakazuje na srednje močno statistično značilno povezanost, kar pomeni, da je linearna korelacija med spremenljivkama prisotna tudi na celotni populaciji države. Torej lahko trdimo, da se z večanjem stopnje nacionalizma veča tudi diskriminatorna naravnost do manjšin. Vrednosti za ostale države se gibljejo med 0,2 in 0,4 in so vse statistično značilne, kar pomeni, da obstaja šibka povezanost med nacionalizmom in kontrolno spremenljivko za vse države, razen Češke.

Razlog za slabo povezanost kriterijske spremenljivke in sestavljene spremenljivke za Češko (delno tudi Madžarsko, Slovaško in Slovenijo) lahko pojasnimo s tem, da je v državah, kot sta Češka in Madžarska veliko večja stopnja etnične homogenosti večinskega prebivalstva, zaradi česar ima večinsko prebivalstvo manj stikov z manjšinami in posledično manj predsodkov do manjšinskih kultur. V nasprotni smeri ima večinsko prebivalstvo Švedske tako srednje-močno povezanost med spremenljivkama, kot tudi veliko več stika z drugimi kulturami in manjšinami, saj je v letu 2003 bilo več kot 16 odstotkov celotne švedske populacije tujega narodnostnega porekla (Nilsson v Francia 2015, 233).

4.4.7 Preverjanje veljavnosti konstrukta

Za izbiro zunanjih spremenljivk bomo izbrali predhodno predstavljen in opisan koncept konstruktivnega patriotizma. Nacionalizem in konstruktiven patriotizem sta dva različna vidika nacionalne identitete in nacionalnega ponosa. S faktorsko analizo bomo preverili povezanost spremenljivk nacionalizma z zunanjimi spremenljivkami, ki merijo primerljiv soroden koncept.

Poudarek veljavnosti konstrukta za primer nacionalizma leži na enaki povezanosti indikatorjev z zunanjimi spremenljivkami, ki so v našem primeru spremenljivke, ki merijo konstruktiven patriotizem. Če se bo pokazalo, da bo kateri izmed indikatorjev

nacionalizma različno povezan s komponento patriotizma, bo to dejstvo onemogočilo potrditev veljavnosti našega merjenega konstrukta.

4.4.7.1.1 Medčasovna ocena veljavnosti konstrukta

Na podlagi izbranih indikatorjev nacionalizma in patriotizma smo opravili faktorsko analizo. Analiza raziskave 2013 je pokazala, da z dvema komponentama lahko pojasnimo 58% skupne variance. Vrednosti komunalitet so vse višje od 0,4.

Ker pričakujemo, da bo obstajala določena stopnja korelacije med faktorji, smo za faktorsko analizo namesto pravokotne rotacije uporabili poševno oblamin rotacijo.

Spremenljivke so razporejene po pričakovanju v dva faktorja (tabela 4.6). Glede na razvrstitev spremenljivk smo jih poimenovali kar po konstruktih, ki jih primerjamo, saj so se indikatorji nacionalizma razvrstili samo v eno sestavljeno skupino, kot tudi indikatorji patriotizma, ki so se prav tako razvrstili izključno v drug faktor. Faktorsko analizo smo opravili tudi za leto 2003 in za leto 1995, kjer so se spremenljivke prav tako razdelile samo v en faktor.

Po izvedeni rotaciji smo dobili tabelo, ki temelji na matriki »pattern matrix« in prikazuje vrednosti uteži⁷ dveh faktorjev. Dobili smo jo s pomočjo poševnokotne rotacije matrike glavnih komponent:

Tabela 4.6: Razvrstitev spremenljivk po faktorjih nacionalizma in patriotizma glede na leto raziskave

Leto raziskave :	2013		2003		1995	
	Nacionalizem	Patriotizem	Nacionalizem	Patriotizem	Patriotizem	Nacionalizem
Q3a	0,521		0,540			0,524
Q3c	0,698		0,694			0,686
Q3d	0,694		0,676			0,646
Q3e	0,429		0,415			0,417
Q3a		-0,711		-0,684	0,705	
Q3d		-0,727		-0,706	0,727	
Q4j		-0,603		-0,615	0,597	

Legenda:

Nacionalizem: 1. Faktor

Patriotizem: 2. Faktor

Q3a: Raje sem slovenski državljan, kot pa državljan katerekoli druge države sveta.

Q3c: Svet bi bil boljši, če bi bili ljudje iz drugih držav bolj podobni Slovencem.

Q3d: Na splošno je Slovenija boljša kot večina drugih držav

Q3e: Ljudje bi morali podpirati svojo državo, pa četudi v čem nima prav.

Q3a: ponos na način delovanja demokracije v Sloveniji.

Q3d: ponos na njen sistem socialne varnosti

Q4j: ponos na pravično in enakopravno obravnavo vseh skupin v družbi

Vir: ISSP Research Group (2015) in ISSP Research Group 1998) in ISSP Research Group (2012).

Glede na matriko medsebojne povezanosti dobljenih faktorjev (priloga 2, stran 64) in glede na predznak uteži v zgornji tabeli lahko trdimo, da obstaja srednje močna pozitivna povezanost faktorjev za leto 2013 in leto 2003 ter šibka pozitivna

⁷ Vrednosti spremenljivk z utežmi pod vrednostjo 0,25 so zaradi preglednosti tabele prikazane kot prazne, saj niso dovolj dobro povezane z določenim faktorjem, da bi lahko bile v ta faktor vključene.

povezanost za leto 1995. Takšno povezanost smo tudi pričakovali, saj tako nacionalizem, kot patriotizem predstavljata vsak svojo obliko nacionalne identitete.

Tabela 4.7: Anti-image Korelacijska matrika na podatkih ISSP 2013

	Q3	Q3c	Q3d	Q3e	Q3a	Q3d	Q4j
Q3	0,818						
Q3c	-,147	0,753					
Q3d	-,258	-,372	0,759				
Q3e	-,087	-,177	-,109	0,819			
Q3a	-,069	,001	-,098	,002	0,75		
Q3d	,013	,003	-,081	,039	-,350	0,734	
Q4j	-,042	-,095	-,061	-,044	-,273	-,267	0,793

Legenda: glej legendo tabele 4.6

Vir: ISSP Research Group (2015).

V tabeli 4.7 so prikazani korelacijski koeficienti za vsako spremenljivko faktorjske analize. Največje vrednosti korelacijskih koeficientov so razporejene diagonalno in predstavljajo vrednost korelacije spremenljivke z določenim faktorjem. Vrednosti izven diagonalnih koeficientov predstavljajo parcialne koeficiente, ki prikazujejo stopnjo povezanosti spremenljivke z drugimi spremenljivkami. V zgornji tabeli se kažejo predvsem izrazite vrednosti parcialnih koeficientov med spremenljivkami znotraj istega faktorja. Vrednosti korelacij izven posameznega faktorja so zelo šibke. To pomeni, da je moč povezanosti spremenljivk med dvema faktorjema šibka, oziroma blizu 0.

4.4.7.1.2 Ocena veljavnosti konstrukta po posameznih državah

Faktorsko analizo za preizkus veljavnosti konstrukta smo opravili še za posamezne države. Tabele razvrstitev v faktorje se nahajajo v prilogi 2, na straneh 65-69. Razvrstitev spremenljivk po faktorjih je enaka kot pri primerjavi konstruktov glede na čas raziskave. Pričakovali smo, da se bodo spremenljivke razvrščale v ustrezen faktor za vsako državo. Spremenljivke, ki bi imela močno utež na obeh faktorjih ni v nobeni državi.

Na podlagi korelacijskih matrik faktorjev (priloga 2, str. 69-70) za posamezno državo je bila ustvarjena še sestavljena tabela, ki prikazuje stopnjo povezanosti med faktorjem nacionalizma in faktorjem patriotizma.

Tabela 4.8: Prikaz koeficientov korelacije med faktorjem nacionalizma in faktorjem patriotizma

Koeficient povezanosti faktorjev	Država										
	Če	Ir	Lt	Mad	Nem	Nor	Sk	Slo	Šp	Šv	V.B.
	0,42	0,42	0,54	0,53	0,36	0,21	0,40	0,49	0,53	0,22	0,30

Legenda: Če: Češka, Ir: Irska, Lt: Latvija, Mad: Madžarska, Nem: Nemčija, Nor: Norveška, Sk: Slovaška, Slo: Slovenija, Šp: Španija, Šv: Švedska, V.B.: Velika Britanija

Vir: ISSP Research Group (2015).

Korelacijski faktorji merijo povezanost med dobljenimi faktorji v faktorjski analizi. Vrednosti faktorjev so višje od 0,2. Vsaj šibka povezanost med dobljenimi faktorji

namreč pomeni, da je bila izbira poševnokotne rotacije pravilna. Koeficienti so za vse države pozitivni, kar pomeni, da sta merska inštrumenta nacionalizma in patriotizma povezana. Šibko in zmerno povezanost med nacionalizmom in patriotizmom smo tudi pričakovali, saj oba pojma odražata skupen in celoten ponos do države, kot je bilo to opisano na strani 13. Vendar pa oba pojma predstavljata različne vrednote in poglede na svet tako, kot smo razliko med patriotizmom in nacionalizmom prikazali na strani 12. Na podlagi tega smo predpostavljali, da bi morale biti merjene spremenljivke povezane samo s faktorjem, ki predstavlja merski inštrument in ne tudi z njim povezanim faktorjem. S pomočjo teh ugotovitev lahko trdimo, da je konstrukt nacionalizma veljaven v vseh državah merjenja.

Ugotovitve celotnega preverjanja veljavnosti konstrukta so pokazale primerno stopnjo veljavnosti konstrukta tako za vsa leta raziskave, kot tudi za vse države, ki smo jih vključili v raziskavo.

5 Zaključek

Z oceno zanesljivosti in veljavnosti merjenja smo želeli testirati hipotezi, ki sta:

- **H1:** *Merjenje nacionalizma z izbranimi indikatorji je zanesljivo in veljavno tako leta 1995, kot tudi leta 2003 in 2013.*
- **H2:** *Merjenje nacionalizma z izbranimi indikatorji je v izbranih državah zanesljivo in veljavno.*

Hipotezi se navezujeta na mednarodno družboslovno raziskavo ISSP. Ankete ISSP raziskave temeljijo na strokovno oblikovanem in predhodno testiranem anketnem vprašalniku. Na podlagi tega smo predpostavljali, da bo merjenje nacionalizma zanesljivo in veljavno ne glede na leto anketiranja, kot tudi ne glede na državo merjenja.

Najprej smo predstavili in razčlenili pojem nacionalizma. Različne definicije nacionalizma smo združili v posplošen model petih indikatorjev, ki merijo različne vidike nacionalizma. Število in vsebina izbranih indikatorjev se ujema s predhodnimi raziskavami (Raijman in drugi 2008; Davidov 2009-10; Wagner in drugi 2010; Green in drugi 2011).

5.1 Zanesljivost merjenja nacionalizma

Za preverjanje zanesljivosti merjenja smo najprej naredili analizo glavnih komponent. S to analizo smo razporedili izbrane indikatorje v eno sestavljeno spremenljivko oziroma komponento. Korelacijska matrika je pokazala zelo nizko povezanost spremenljivke Q3b (Obstajajo določene stvari v zvezi z današnjo Slovenijo, zaradi katerih se je sramujem) z ostalimi spremenljivkami. Šibka povezanosti z ostalimi spremenljivkami in nizka vrednosti komunalitet spremenljivke Q3b nam pove, da spremenljivka ne meri istega koncepta, kot ostale spremenljivke v komponenti.

Ponovili smo analizo glavnih komponent s preostalimi štirimi spremenljivkami, ki so se ponovno razvrstile v eno komponento, ki pojasnjuje 52% razpršenosti. Izračunali smo koeficiente korelacije za posamezno komponento in ugotovili zmerno vrednost Cronbachovega koeficienta zanesljivosti ($\alpha=0,67$). Izračunali smo še vrednost koeficienta θ in vrednost koeficienta Ω , ki sta pokazala, da lahko potrdimo zmerno zanesljivost merskega inštrumenta.

Za primerjavo smo enak postopek ugotavljanja zanesljivosti naredili še za leto 2003 in 1995. Tudi v tem primeru je bila razvrstitev spremenljivk pričakovano samo v eni komponenti. V tabeli 4.2 je razvidno, da bistvenih razlik v odstotkih pojasnjene variance ni, kot tudi ni velike razlike v vrednostih koeficientov korelacije, ki so si med sabo podobne in sledijo vrstnemu redu $\alpha \leq \theta \leq \Omega$, kar je bilo že od začetka pričakovano, saj koeficient Ω napram ostalim koeficientom daje najvišjo oceno dejanske zanesljivosti, koeficient α pa najbolj zadržano oceno zanesljivosti (Carmines in Zeller v Ferligoj in drugi 1995, 47).

Vrednosti koeficientov po letih nakazujejo zmerno do srednje dobro zanesljivost merjenja.

Zanesljivost merske lestvice nacionalizma smo preverili še na posameznih državah. Za vse države razen Norveške smo na podlagi odstotka pojasnjene variance in koeficientov zanesljivosti ocenili, da je merjenje nacionalizma z izbranimi indikatorji zanesljivo. Za Norveško smo odkrili, da je vrednost koeficienta α bila veliko višja leta 2003 ($\alpha = 0,67$) in leta 1995 ($\alpha = 0,65$), kot leta 2013 ($\alpha = 0,59$). Za Norveško se je torej merski inštrument izkazal kot zanesljiv ($\alpha \geq 0,60$). Na podlagi tega smo zanesljivost merjenja pogojno sprejeli tudi za Norveško. Možen razlog za tolikšno razliko v zanesljivosti je lahko prehod iz anketiranja po pošti v v spletno anketiranje, ki se je zgodil v tem času (International Social Survey Programme 2012: 110; International Social Survey Programme 2015: 66).

5.2 Veljavnost merjenja nacionalizma

5.2.1 Kriterijsko veljavnost

Kriterijsko veljavnost merjenja smo preverili s pomočjo kriterijske spremenljivke, ki meri odnos do manjšin. Povezanost merskega inštrumenta s kriterijsko spremenljivko smo preverili s pomočjo Spearmanovega koeficienta korelacije.

Izračun koeficientov po posameznih letih raziskave je pokazal statistično značilno šibko povezanost med sestavljeno spremenljivko »nacionalizem« in kriterijsko spremenljivko »odnos do manjšin«. Medtem ko so vrednosti koeficientov po posameznih letih raziskave približno enake, se vrednosti koeficientov veliko bolj razlikujejo med sabo, ko jih primerjamo po državah. V vseh državah je bila povezanost šibka ali srednje močna. Edino za Češko je bila vrednost koeficienta manjša od 0,2. Za to državo je posledično povezanost zelo šibka.

V državah, kjer živi veliko priseljencev in kjer je delež manjšinskih narodov večji, je povezanost med nacionalizmom in odnosom do manjšin srednje močna. V državah, kjer je večja stopnja etnične homogenosti ima večinsko prebivalstvo manj stikov z manjšinami in posledično manj predsodkov do manjšinskih kultur.

5.2.2 Veljavnost konstrukta

Veljavnost konstrukta smo preverili s faktorjsko analizo, s pomočjo katere smo razvrščali izbrane merjene spremenljivke v ustrezne faktorje. Poleg merjenih spremenljivk nacionalizma smo izbrali tudi tri zunanje spremenljivke, ki merijo patriotizem. S faktorjsko analizo so bile vse izbrane spremenljivke razvrščene v dva faktorja na tak način, da so bile merjene spremenljivke nacionalizma prisotne le v enem faktorju, zunanje spremenljivke, ki merijo patriotizem pa so bile prisotne le v drugem faktorju. Časovna primerjava raziskav ni pokazala razlik v razvrščanju spremenljivk v faktorje. Primerjava po različnih državah tudi ne. Vse spremenljivke imajo močno utež ($\geq 0,3$) samo na enem od faktorjev.

Na podlagi korelacijskih in parcialnih koeficientov smo ugotovili, da je povezanost spremenljivk med dvema faktorjema zelo šibka, znotraj določenega faktorja pa je povezanost spremenljivk nekoliko večja, obstaja visoka medsebojna povezanost spremenljivk znotraj istega faktorja.

Izkazalo se je, da smo potrdili prvo hipotezo. Celotna ISSP raziskava je merila nacionalizem zanesljivo in veljavno brez omembe vrednih izjem.

Koeficienti zanesljivosti in Spearmanovi koeficienti korelacije so bili za leto 1995 nekoliko manjši, vendar pa so bili vseeno dovolj veliki, da smo lahko potrdili prvo hipotezo.

5.2.3 Ocena veljavnosti konstrukta

Za drugo hipotezo pa se je izkazalo, da jo malenkostno kršita dve državi merjenja. Koeficient zanesljivosti α je bil razmeroma nizek za Norveško. Vseeno smo prvi del hipoteze delno potrdili, saj je bilo merjenje za Norveško v prejšnjih letih precej bolj zanesljivo. Ker je vrednost α zelo blizu meji zanesljivosti ($\alpha=0,60$), hipotezo vseeno pogojno sprejmemo.

Preverjanje kriterijske veljavnosti s pomočjo kriterijske spremenljivke je bila uspešna za vse države razen za Češko, kjer je bil koeficient povezanosti prenizek. Veljavnost konstrukta je pokazala, da sta nacionalizem in patriotizem ločena pojava, ki ne vsebujeta indikatorjev, ki bi se razvrščali v obe skupini hkrati. Na koncu lahko rečem, da potrjujem tudi mojo drugo hipotezo.

5.2.4 Sklep

V tej nalogi smo prišli do nekaj bistvenih ugotovitev pri merjenju nacionalizma na podlagi podatkov družboslovne ankete ISSP:

1. Koeficienti zanesljivosti so v veliko državah in v vseh letih merjenja pokazali samo zmerno stopnjo zanesljivosti. Z izbiro večjega števila vsebinsko primernih indikatorjev merskega inštrumenta za nacionalizem bi lahko zanesljivost merskega inštrumenta nekoliko izboljšali.
2. Spremenljivka b (Obstajajo določene stvari v zvezi z današnjo Slovenijo, zaradi katerih se je sramujem) kljub skladnosti s teorijo ni dobro merila pojma nacionalizma.
3. Odkrili smo povezanost med konceptom nacionalizma in odnosom do manjšin. Višja stopnja nacionalizma je povezana z negativnim odnosom do manjšin. Takšna povezanost nacionalizma z odnosom do manjšin se sklada z ugotovitvami predhodnih raziskav, ki so odkrile povezanost med nacionalizmom in negativnim odnosom do manjšin (de Figueiredo 2003; Coenders 2001; Raijman in drugi 2008; Ariely 2011).
4. V državah z večjim odstotkom etnične homogenosti je bilo zaznati manjšo povezanost nacionalizma z odnosom do manjšin.
5. Zanesljivost merjenja se je v novejših anketah izboljšala napram prvotni anketi nacionalne identitete ($\alpha_{2013} > \alpha_{1995}$).

6 Literatura

1. Adcock, Robert in David Collier. 2001. Measurement Validity: A Shared Standard for Qualitative and Quantitative Research. *The American Political Science Review* 95 (3): 529–546.
2. Ariley, Gal. 2011. Globalization, immigration and national identity: How the level of globalization affects the relations between nationalism, constructive patriotism and attitudes towards immigrants? *Group Processes & Intergroup Relations* 15(4): 539–557.
3. Barrington, Lowell W., ur. 2006. *After Independence : Making and Protecting the Nation in Postcolonial and Postcommunist States*. Ann Arbor: The University of Michigan Press.
4. Beavers, S. Amy, John W. Lounsbury, Jennifer K. Richards, Schuyler W. Huck, Gary J. Skolits in Shelley L. Esquivel. 2013. Practical Considerations for Using Exploratory Factor Analysis in Educational Research. *Practical Assessment, Research & Evaluation* 18(6). Dostopno prek: <http://pareonline.net/getvn.asp?v=18&n=6> (31.avgust.2016).
5. Blank, Thomas in Peter Schmidt. 2003. National Identity in a United Germany: Nationalism or Patriotism? An Empirical Test With Representative Data. *Political Psychology* 24 (2): 289–312.
6. Brill, Jonathan E. 2010. Likert Scale. V *Encyclopedia of Survey Research Methods*, ur. Paul J. Lavrakas, 427-429. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc.
7. Coenders, Marcel Theodorus Aloysius. 2001. *Nationalistic Attitudes and Ethnic Exclusionism in a Comparative Perspective. An Empirical Study of Attitudes Toward the Country and Ethnic Immigrants in 22 Countries*. Doktorska disertacija, Groenigen: University of Groenigen.
8. Davidov, Eldad. 2009. Measurement Equivalence of Nationalism and Constructive Patriotism in the ISSP: 34 Countries in a Comparative Perspective. *Political Analysis* 17 (1): 64–82.
9. --- 2010. Nationalism and Constructive Patriotism: A longitudinal Test of Comparability in 22 Countries with the ISSP. *International Journal of Public Opinion Research* 23 (1): 88-103.
10. Dunn, J. Thomas, Thom Baguley in Vivienne Brunnsden. 2014. From alpha to omega: A practical solution to the pervasive problem of internal consistency estimation. *British Journal of Psychology* 105 (3): 399–412.
11. Ercan, Ilker, Berna Yazici, Deniz Sigirli, Bulent Ediz in Ismet Kan. 2007. Examining Cronbach Alpha, Theta, Omega, Reliability Coefficients According to Sample Size. *Journal of Modern Applied Statistical Methods* 6 (1): 290–303.
12. Feder, M. 2008. Test retest reliability. V *Encyclopedia of Survey Research Methods*, ur. Paul J. Lavrakas, 888-889. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc.

13. Ferligoj, Anuška, Karmen Leskovšek in Tina Kogovšek. 1995. *Zanesljivost in veljavnost merjenja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
14. de Figueiredo, Rui J. P. Jr. In Zachary Elkins. 2003. Are Patriots Bigots? An Inquiry into the Vices of In-Group Pride. *American Journal of Political Science* 47 (1): 171–188.
15. German Data Forum (Rat für Sozial- und Wirtschaftsdaten). 2015. *Quality Standards for the Development, Application, and Evaluation of Measurement Instruments in Social Science Survey Research*. Dostopno prek: http://www.ratswd.de/dl/RatSWD_WP_245.pdf (25. avgust 2016).
16. Green, Eva G. T., Oriane Sarrasin, Nicole Fasel in Cristian Staerklé. 2011. Nationalism and patriotism as predictors of immigration attitudes in Switzerland: A municipality-level analysis. *Swiss Political Science Review* 17 (4): 369–393.
17. Guadalupe, Francia. 2015. An Equitable Education System's Achilles Heel? Intercultural Education in the Swedish Context. V *Intercultural Education in the European Context, Theories, Experiences, Challenges*, ur. Marco Catarci in Massimiliano Fiorucci, 229–247. New York: Ashgate Publishing.
18. Guibernau, M. 2000. Nationalism and Intellectuals in Nations without States: the Catalan Case. *Political studies*: 2000 (48): 989–1005.
19. Hastings, Adrian. 1997. *The construction of nationhood: ethnicity, religion and nationalism*. Cambridge, New York: Cambridge University Press.
20. Heise, David R. 1969. Separating Reliability and Stability in Test–Retest Correlation. *American Sociological Review*, 34 (1): 93–101.
21. Hjerm, Mikael. 1998. National Identities, National Pride and Xenophobia: A Comparison of Four Western Countries. *Acta Sociologica* 41 (4): 335–347.
22. ISSP Research Group. 1998. *International Social Survey Programme: National Identity I - ISSP 1995*. GESIS Data Archive, Cologne. ZA2880 Data file Version 1.0.0, doi:10.4232/1.2880
23. ISSP Research Group. 2012. *International Social Survey Programme: National Identity II - ISSP 2003*. GESIS Data Archive, Cologne. ZA3910 Data file Version 2.1.0, doi:10.4232/1.11449
24. ISSP Research Group. 2015. *International Social Survey Programme: National Identity III - ISSP 2013*. GESIS Data Archive, Cologne. ZA5950 Data file Version 2.0.0, doi:10.4232/1.12312
25. International Social Survey Programme. 2012. *ISSP 2003 – National Identity II: Variable report*. Köln: GESIS – Leibniz Institute for the Social Sciences.
26. ---. 2015. *ISSP 2013 – National Identity III: Variable report*. Köln: GESIS – Leibniz Institute for the Social Sciences.
27. Kline, Paul. 2000. *The Handbook of Psychological Testing*. New York: Routledge.
28. Kosterman, Rick in Seymour Feshbach. 1989. Towards a Measure of Patriotic and Nationalistic Attitudes. *Political Psychology* 10(2): 257–274.
29. Košmelj, Katarina. 2007. Metoda glavnih komponent: osnove in primer. *Acta agriculturae Slovenica* 89 (1): 159–172.

30. Kovačič, Matej. 2001. *On-line slovarček statističnih pojmov*. Dostopno prek: <http://www.ljudmila.org/matej/statistika/mva.html> (24. julij 2016).
31. Lance, Charles E., Marcus M. Butts in Lawrence C. Michels. 2006. The Sources of Four Commonly Reported Cutoff Criteria: What Did They Really Say? *Organizational Research Methods* 9(2): 202–220.
32. Multon, Karen D. 2010. Test-Retest Reliability. V *Encyclopedia of Research Design*, ur. Neil J. Salkind, 1495–1498. Thousand Oaks: SAGE Publications, Inc.
33. Raijman, Rebeca, Eldad Davidov, Peter Schimdt in Oshrat Hochman. 2008. What Does a Nation Owe Non-Citizens? National Attachments, Perception of Threat and Attitudes towards Granting Citizenship Rights in a Comparative Perspective. *International Journal of Comparative Sociology* 49(2–3): 195–220.
34. Sidanius, Jim, Erik Devereux in Felicia Pratto. 1991. A Comparison of Symbolic Racism Theory and Social Dominance Theory as Explanations of Racial Policy Attitudes. *The Journal of Social Psychology* 132(3): 388–395.
35. Tavakol, Mohsen in Reg Dennick. 2011. Making sense of Cronbach's alpha. *International Journal of Medical Education* 2: 53–55.
36. Trobia, Alberto. 2008. Cronbach's Alpha. V *Encyclopedia of Survey Research Methods*, ur. Paul J. Lavrakas, 168 -170. Thousand Oaks: Sage Publications Ltd.
37. Wagner, Ulrich, Julia C. Becker, Oliver Christ, Thomas F. Pettigrew in Peter Schmidt. 2010. A longitudinal Test of the Relation between German Nationalism, Patriotism, and Outgroup Derogation. *European Sociological Review* 28 (3): 319–332.
38. Willse, John T. 2010. Classical Test Theory. V *Encyclopedia of Research Design*, ur. Neil J. Salkind, 149–153. Thousand Oaks: SAGE Publications, Inc.

Priloga

Priloga A: Zanesljivost merjenja

ISSP National identity 2013: Metoda glavnih komponent

Korelacijska matrika

	Q3a	Q3c	Q3d	Q3e	Q3b_r
Q3a Rather be a citizen of [Country]	1,000	,356	,421	,222	,064
Q3c World better place if people were more like the [Country Nationality]	,356	1,000	,516	,299	,059
Q3d [Country] is a better country than most other countries	,421	,516	1,000	,268	,102
Q3e People should support country even if wrong	,222	,299	,268	1,000	,064
Q3b_r	,064	,059	,102	,064	1,000

a. Determinant = ,511

Communalities

	Initial	Extraction
Q3a Rather be a citizen of [Country]	1,000	,482
Q3c World better place if people were more like the [Country Nationality]	1,000	,603
Q3d [Country] is a better country than most other countries	1,000	,639
Q3e People should support country even if wrong	1,000	,321
Things about [country] feel ashamed	1,000	,037

Extraction Method: Principal Component Analysis.

KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,713
Approx. Chi-Square		27363,949
Bartlett's Test of Sphericity	df	10
	Sig.	,000

Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	2,082	41,639	41,639	2,082	41,639	41,639
2	,982	19,645	61,284			
3	,811	16,222	77,506			
4	,653	13,052	90,558			
5	,472	9,442	100,000			

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rezultati Cronbachove alfe »nacionalna identiteta 2013« (brez Q3b)

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Standardized items Cronbach's Alpha	N of Items
,674	,680	4

Inter-Item Correlation Matrix

	Q3a	Q3c	Q3d	Q3e
Q3a	1,000	,356	,421	,221
Q3c	,356	1,000	,516	,299
Q3d	,421	,516	1,000	,268
Q3e	,221	,299	,268	1,000

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Q3a	8,50	6,806	,435	,210	,622
Q3c	7,58	6,119	,530	,312	,559
Q3d	8,00	6,125	,546	,338	,549
Q3e	7,52	6,654	,334	,115	,695

Rezultati Cronbachove alfe »nacionalna identiteta 2003«

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Standardized Cronbach's Alpha	items	N of Items
,674	,680		4

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Q3a	8,59	6,648	,455	,218	,610
Q3c	7,58	6,016	,530	,318	,559
Q3d	8,02	6,093	,529	,332	,560
Q3e	7,48	6,579	,331	,112	,697

Inter-Item Correlation Matrix

	Q3a	Q3c	Q3d	Q3e
Q3a	1,000	,356	,421	,221
Q3c	,356	1,000	,516	,299
Q3d	,421	,516	1,000	,268
Q3e	,221	,299	,268	1,000

Komponentna analiza »nacionalna identiteta 2013« - 4 faktorji

Correlation Matrix^a

	Q3a	Q3c	Q3d	Q3e
Q3a	1,000	,356	,421	,221
Q3c	,356	1,000	,516	,299
Q3d	,421	,516	1,000	,268
Q3e	,221	,299	,268	1,000

a. Determinant = ,518

Communalities

	Initial	Extraction
Q3a	1,000	,487
Q3c	1,000	,612
Q3d	1,000	,640
Q3e	1,000	,323

Extraction Method: Principal Component Analysis.

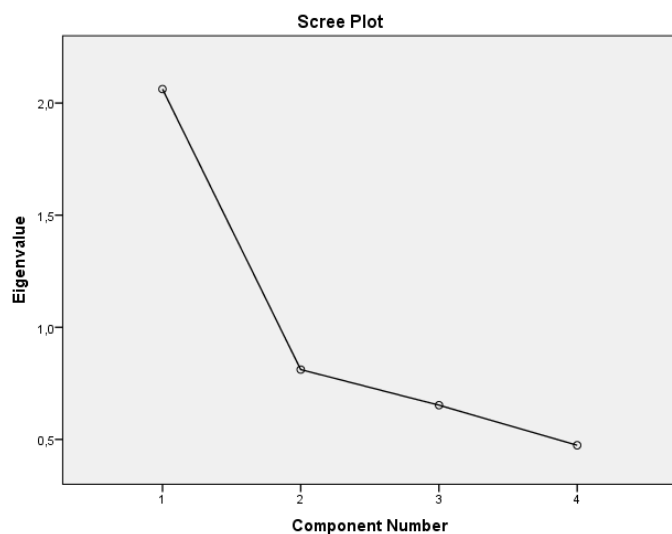
KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,709
Approx. Chi-Square		26903,261
Bartlett's Test of Sphericity	df	6
	Sig.	,000

Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	2,062	51,550	51,550	2,062	51,550	51,550
2	,811	20,284	71,834			
3	,653	16,319	88,152			
4	,474	11,848	100,000			

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Komponentna analiza »nacionalna identiteta 2003«

Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	2,062	51,556	51,556	2,062	51,556	51,556
2	,812	20,303	71,858			
3	,656	16,392	88,250			
4	,470	11,750	100,000			

Extraction Method: Principal Component Analysis.

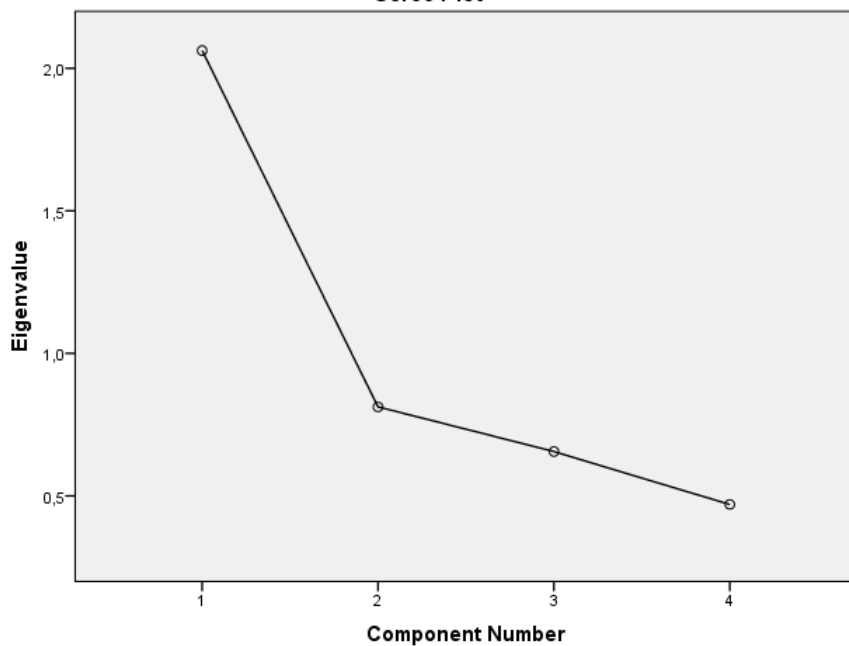
KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,706
Approx. Chi-Square		26351,159
Bartlett's Test of Sphericity	df	6
	Sig.	,000

Correlation Matrix^a

	Q3a	Q3c	Q3d	Q3e
Q3a	1,000	,366	,412	,257
Q3c	,366	1,000	,522	,285
Q3d	,412	,522	1,000	,242
Q3e	,257	,285	,242	1,000

Scree Plot

a. Determinant = ,516

Communalities

	Initial	Extraction
Q3a	1,000	,507
Q3c	1,000	,615
Q3d	1,000	,624
Q3e	1,000	,317

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Component Matrix ^a	
	Component
	1
Q3a	,698
Q3c	,782
Q3d	,800
Q3e	,568

Komponentna analiza »nacionalna identiteta 1995

Correlation Matrix^a

	Q3a	Q3c	Q3d	Q3e
Q3a	1,000	,343	,398	,253
Q3c	,343	1,000	,534	,274
Q3d	,398	,534	1,000	,192
Q3e	,253	,274	,192	1,000

a. Determinant = ,524

KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.	,677
Approx. Chi-Square	17137,115
Bartlett's Test of Sphericity	df
	6
	Sig.
	,000

Communalities

	Initial	Extraction
Q3a	1,000	,494
Q3c	1,000	,624
Q3d	1,000	,619
Q3e	1,000	,285

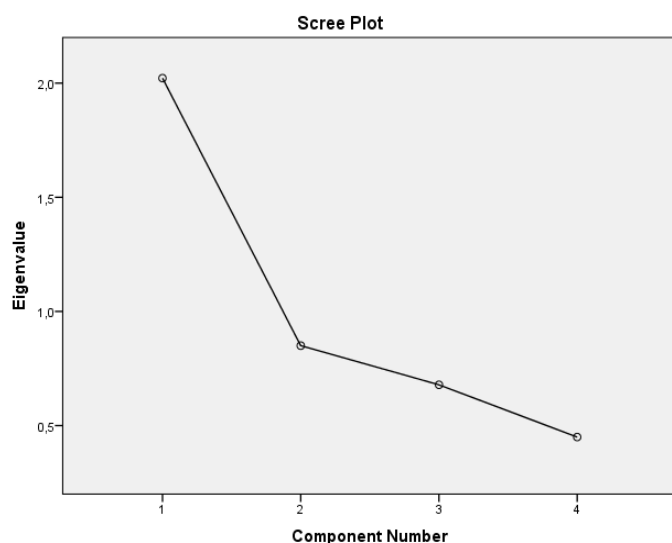
Extraction Method: Principal Component Analysis.

Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	2,022	50,543	50,543	2,022	50,543	50,543
2	,850	21,251	71,793			
3	,679	16,965	88,758			
4	,450	11,242	100,000			

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Scree diagram:

Rezultati Cronbachove alfe »nacionalna identiteta 1995«

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Standardized items Cronbach's Alpha	N of Items
,660	,665	4

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Q3a	8,90	6,921	,443	,205	,593
Q3c	7,68	6,146	,531	,328	,529
Q3d	8,21	6,163	,507	,337	,545
Q3e	7,55	6,895	,303	,104	,691

Komponentna analiza: Češka

Correlation Matrix^a

	Q3a	Q3c	Q3d	Q3e
Q3a	1,000	,312	,402	,251
Q3c	,312	1,000	,515	,314
Q3d	,402	,515	1,000	,372
Q3e	,251	,314	,372	1,000

a. Determinant = ,504

KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,718
Approx. Chi-Square		1186,440
Bartlett's Test of Sphericity	df	6
	Sig.	,000

Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	2,097	52,415	52,415	2,097	52,415	52,415
2	,750	18,752	71,167			
3	,687	17,171	88,338			
4	,466	11,662	100,000			

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Component Matrix^a

	Component
	1
Q3a	,663
Q3c	,757
Q3d	,817
Q3e	,645

Extraction Method: Principal Component Analysis.

a. 1 components extracted.

Rezultati Cronbachove alfe: Češka

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Standardized items Cronbach's Alpha	N of Items
,691	,693	4

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Q3a	8,51	5,705	,415	,185	,665
Q3c	7,53	5,587	,505	,293	,607
Q3d	7,87	5,234	,589	,363	,552
Q3e	8,03	5,870	,400	,167	,673

Komponentna analiza: Irska

Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	2,102	52,562	52,562	2,102	52,562	52,562
2	,771	19,287	71,849			
3	,663	16,572	88,421			
4	,463	11,579	100,000			

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Correlation Matrix^a

	Q3a	Q3c	Q3d	Q3e
Q3a	1,000	,340	,411	,238
Q3c	,340	1,000	,527	,327
Q3d	,411	,527	1,000	,330
Q3e	,238	,327	,330	1,000

a. Determinant = ,498

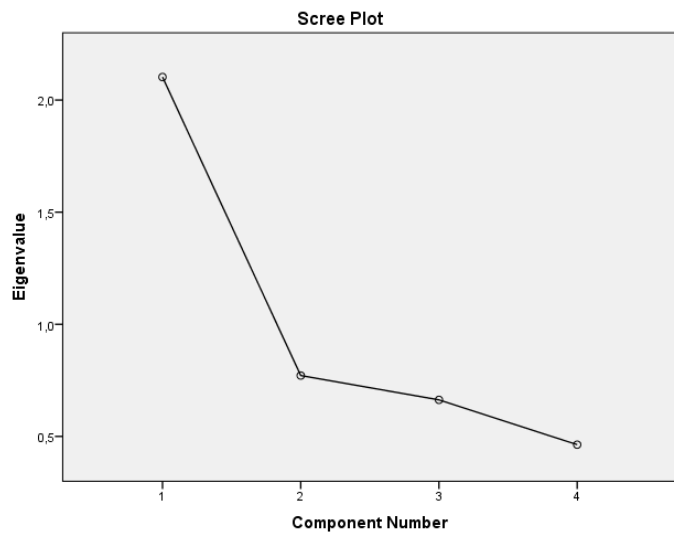
Communalities

	Initial	Extraction
Q3a	1,000	,457
Q3c	1,000	,607
Q3d	1,000	,656
Q3e	1,000	,383

Extraction Method: Principal Component Analysis.

KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,719
Approx. Chi-Square		800,223
Bartlett's Test of Sphericity	df	6
	Sig.	,000

Rezultati Cronbachove alfe: Irska

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Q3a	9,74	5,534	,426	,197	,659
Q3c	8,64	5,684	,533	,318	,591
Q3d	9,09	5,272	,574	,357	,559
Q3e	8,26	5,997	,377	,148	,685

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Standardized items Cronbach's Alpha	N of Items
,690	,694	4

Komponentna analiza: Latvija

Correlation Matrix^a

	Q3a	Q3c	Q3d	Q3e
Correlation	Q3a	Q3c	Q3d	Q3e
	1,000	,342	,446	,345
	,342	1,000	,515	,368
	,446	,515	1,000	,411
	,345	,368	,411	1,000

a. Determinant = ,446

KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.	,746
Approx. Chi-Square	727,202
Bartlett's Test of Sphericity	df
	6
	Sig.
	,000

Communalities

	Initial	Extraction
Q3a	1,000	,500
Q3c	1,000	,567
Q3d	1,000	,660
Q3e	1,000	,492

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	2,220	55,488	55,488	2,220	55,488	55,488
2	,665	16,624	72,113			
3	,653	16,330	88,443			
4	,462	11,557	100,000			

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rezultati Cronbachove alfe: Latvija

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Standardized items Cronbach's Alpha	N of Items
,728	,731	4

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Q3a	9,58	6,125	,480	,240	,691
Q3c	9,05	6,493	,525	,303	,666
Q3d	9,33	5,881	,603	,377	,617
Q3e	9,17	6,199	,474	,226	,694

Komponentna analiza: Madžarska

Correlation Matrix^a

	Q3a	Q3c	Q3d	Q3e
Q3a	1,000	,330	,386	,367
Q3c	,330	1,000	,653	,351
Q3d	,386	,653	1,000	,457
Q3e	,367	,351	,457	1,000

a. Determinant = ,359

Communalities

	Initial	Extraction
Q3a	1,000	,435
Q3c	1,000	,629
Q3d	1,000	,724
Q3e	1,000	,499

Extraction Method: Principal Component Analysis.

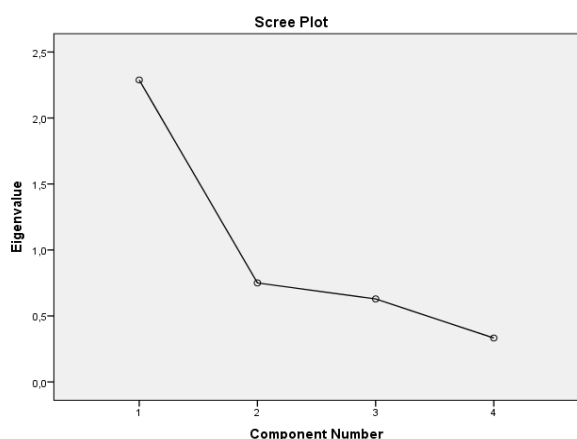
KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,704
Approx. Chi-Square		914,852
Bartlett's Test of Sphericity	df	6
Sig.		,000

Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	2,288	57,199	57,199	2,288	57,199	57,199
2	,750	18,756	75,956			
3	,629	15,724	91,679			
4	,333	8,321	100,000			

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rezultati Cronbachove alfe: Madžarska

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Standardized items Cronbach's Alpha	N of Items
,750	,747	4

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Q3a	8,42	5,895	,444	,203	,743
Q3c	7,53	5,008	,582	,435	,670
Q3d	7,51	4,634	,670	,500	,615
Q3e	7,99	5,619	,490	,254	,721

Komponentna analiza: Nemčija

Correlation Matrix^a

	Q3a	Q3c	Q3d	Q3e
Q3a	1,000	,343	,328	,198
Q3c	,343	1,000	,602	,328
Q3d	,328	,602	1,000	,268
Q3e	,198	,328	,268	1,000

a. Determinant = ,482

KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,680
Approx. Chi-Square		1096,703
Bartlett's Test of Sphericity	df	6
	Sig.	,000

Communalities

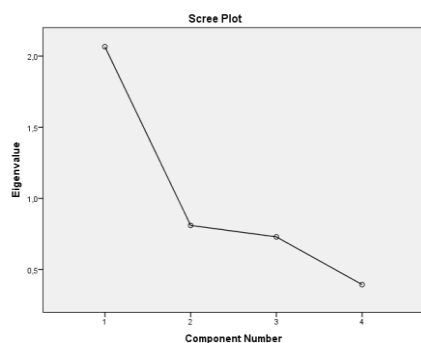
	Initial	Extraction
Q3a	1,000	,389
Q3c	1,000	,694
Q3d	1,000	,652
Q3e	1,000	,331

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	2,066	51,644	51,644	2,066	51,644	51,644
2	,811	20,263	71,907			
3	,729	18,236	90,143			
4	,394	9,857	100,000			

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rezultati Cronbachove alfe: Nemčija

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Standardized items Cronbach's Alpha	N of Items
,676	,678	4

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Q3a	9,14	6,628	,373	,147	,664
Q3c	8,35	5,654	,592	,410	,518
Q3d	8,82	5,914	,549	,383	,550
Q3e	8,01	6,729	,337	,121	,688

Komponentna analiza: Norveška

Correlation Matrix^a

	Q3a	Q3c	Q3d	Q3e
Q3a	1,000	,304	,323	,192
Q3c	,304	1,000	,427	,214
Q3d	,323	,427	1,000	,167
Q3e	,192	,214	,167	1,000

a. Determinant = ,658

Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	1,836	45,907	45,907	1,836	45,907	45,907
2	,875	21,863	67,770			
3	,721	18,022	85,792			
4	,568	14,208	100,000			

Extraction Method: Principal Component Analysis.

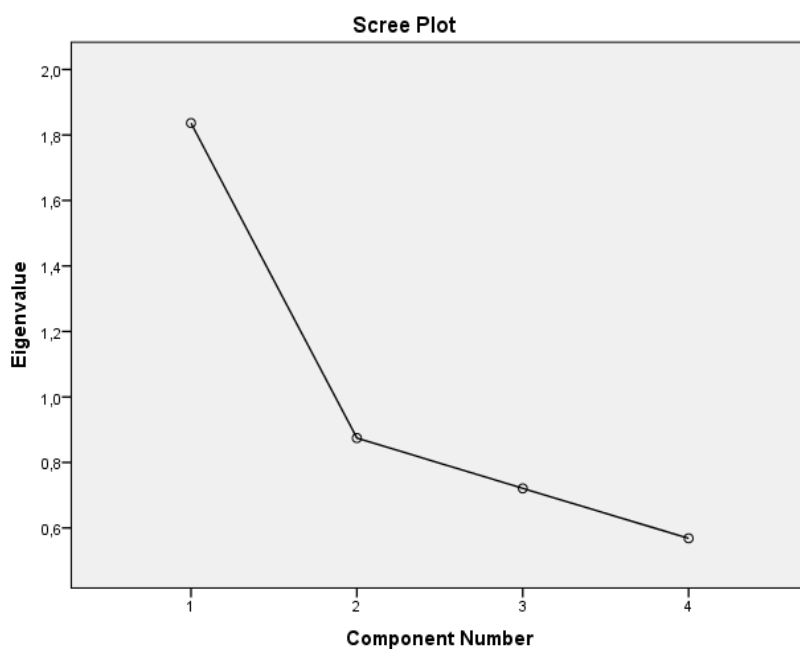
Communalities

	Initial	Extraction
Q3a	1,000	,459
Q3c	1,000	,571
Q3d	1,000	,558
Q3e	1,000	,249

Extraction Method: Principal Component Analysis.

KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,673
Approx. Chi-Square		600,332
Bartlett's Test of Sphericity	df	6
	Sig.	,000

Rezultati Cronbachove alfe: Norveška

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Q3a	8,91	4,344	,378	,151	,519
Q3c	7,75	3,898	,446	,227	,462
Q3d	8,69	4,236	,433	,226	,479
Q3e	7,20	4,479	,255	,067	,618

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Standardized items Cronbach's Alpha	N of Items
,593	,598	4

Komponentna analiza: Norveška (2003)**Communalities**

	Initial	Extraction
Q3a	1,000	,516
Q3c	1,000	,572
Q3d	1,000	,592
Q3e	1,000	,353

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	2,033	50,830	50,830	2,033	50,830	50,830
2	,797	19,914	70,745			
3	,654	16,360	87,105			
4	,516	12,895	100,000			

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rezultat Cronbachove alfe: Norveška (2003)**Reliability Statistics**

Cronbach's Alpha	N of Items
,669	4

Komponentna analiza: Norveška (1995)**Communalities**

	Initial	Extraction
Q3a	1,000	,461
Q3c	1,000	,603
Q3d	1,000	,589
Q3e	1,000	,323

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	1,976	49,410	49,410	1,976	49,410	49,410
2	,816	20,388	69,798			
3	,703	17,570	87,368			
4	,505	12,632	100,000			

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rezultat Cronbachove alfe: Norveška (1995)**Reliability Statistics**

Cronbach's Alpha	N of Items
,645	4

Komponentna analiza: Slovaška**Correlation Matrix^a**

	Q3a	Q3c	Q3d	Q3e
Correlation Q3a	1,000	,310	,418	,309
Q3c	,310	1,000	,602	,352
Q3d	,418	,602	1,000	,413
Q3e	,309	,352	,413	1,000

a. Determinant = ,415

Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	2,218	55,450	55,450	2,218	55,450	55,450
2	,718	17,962	73,412			
3	,682	17,054	90,466			
4	,381	9,534	100,000			

Extraction Method: Principal Component Analysis.

KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,714
Approx. Chi-Square		901,509
Bartlett's Test of Sphericity	df	6
	Sig.	,000

Communalities

	Initial	Extraction
Q3a	1,000	,436
Q3c	1,000	,610
Q3d	1,000	,711
Q3e	1,000	,461

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rezultati Cronbachove alfe: Slovaška**Reliability Statistics**

Cronbach's Alpha	Standardized items Alpha	Cronbach's	N of Items
,729	,728		4

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Q3a	8,50	6,104	,433	,200	,716
Q3c	7,71	5,495	,553	,377	,648
Q3d	7,86	5,080	,645	,449	,590
Q3e	7,95	5,912	,452	,207	,707

Komponentna analiza: Slovenija**Correlation Matrix^a**

	Q3a	Q3c	Q3d	Q3e
Q3a	1,000	,343	,286	,296
Q3c	,343	1,000	,474	,287
Q3d	,286	,474	1,000	,332
Q3e	,296	,287	,332	1,000

a. Determinant = ,559

KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,703
Approx. Chi-Square		510,207
Bartlett's Test of Sphericity	df	6
Sig.		,000

Communalities

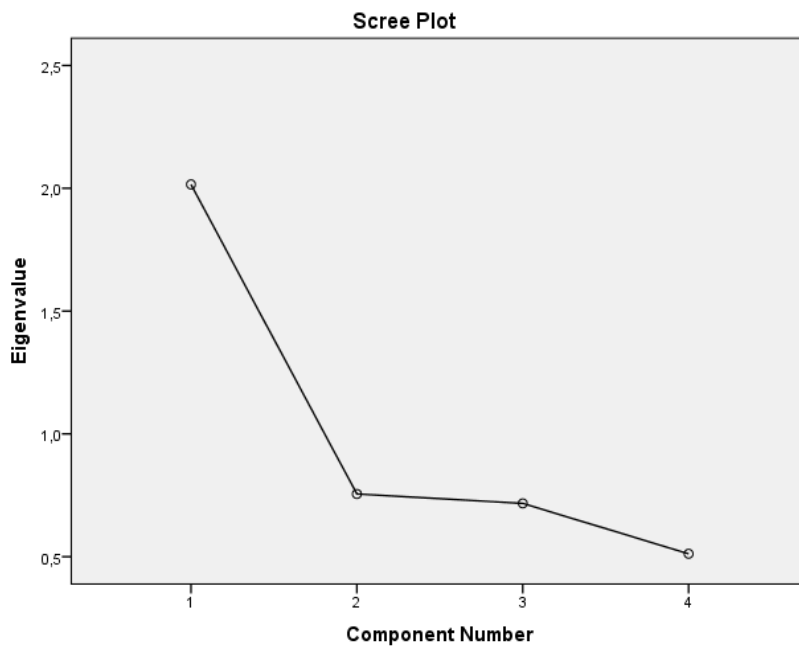
	Initial	Extraction
Q3a	1,000	,436
Q3c	1,000	,579
Q3d	1,000	,571
Q3e	1,000	,429

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	2,016	50,391	50,391	2,016	50,391	50,391
2	,755	18,885	69,276			
3	,717	17,930	87,206			
4	,512	12,794	100,000			

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rezultati Cronbachove alfe: Slovenija

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,663	,670	4

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Q3a	9,94	5,371	,406	,169	,623
Q3c	8,80	5,527	,494	,280	,564
Q3d	8,90	5,625	,489	,275	,569
Q3e	9,33	5,350	,401	,164	,628

Komponentna analiza: Španija

Correlation Matrix^a

	Q3a	Q3c	Q3d	Q3e
Q3a	1,000	,431	,455	,283
Q3c	,431	1,000	,566	,443
Q3d	,455	,566	1,000	,471
Q3e	,283	,443	,471	1,000

a. Determinant = ,372

KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,759
Approx. Chi-Square		1126,404
Bartlett's Test of Sphericity	df	6
	Sig.	,000

Communalities

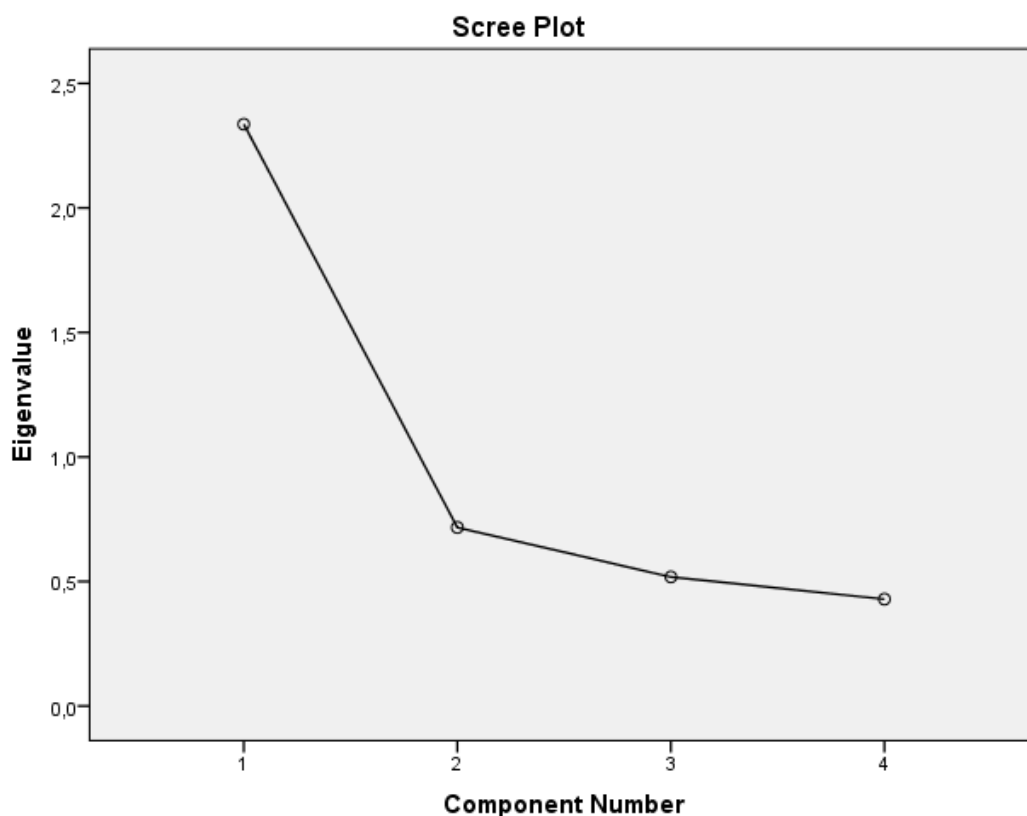
	Initial	Extraction
Q3a	1,000	,484
Q3c	1,000	,658
Q3d	1,000	,691
Q3e	1,000	,503

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	2,336	58,400	58,400	2,336	58,400	58,400
2	,717	17,922	76,322			
3	,518	12,952	89,274			
4	,429	10,726	100,000			

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rezultati Cronbachove alfe: Španija

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,759	,760	4

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Q3a	9,38	9,446	,476	,252	,743
Q3c	8,38	8,490	,618	,392	,669
Q3d	8,49	8,015	,647	,424	,650
Q3e	8,41	8,595	,495	,268	,739

Komponentna analiza: Švedska

Correlation Matrix^a

	Q3a	Q3c	Q3d	Q3e
Correlation Q3a	1,000	,281	,326	,216
Q3c	,281	1,000	,521	,329
Q3d	,326	,521	1,000	,258
Q3e	,216	,329	,258	1,000

a. Determinant = ,556

Communalities

	Initial	Extraction
Q3a	1,000	,381
Q3c	1,000	,627
Q3d	1,000	,611
Q3e	1,000	,365

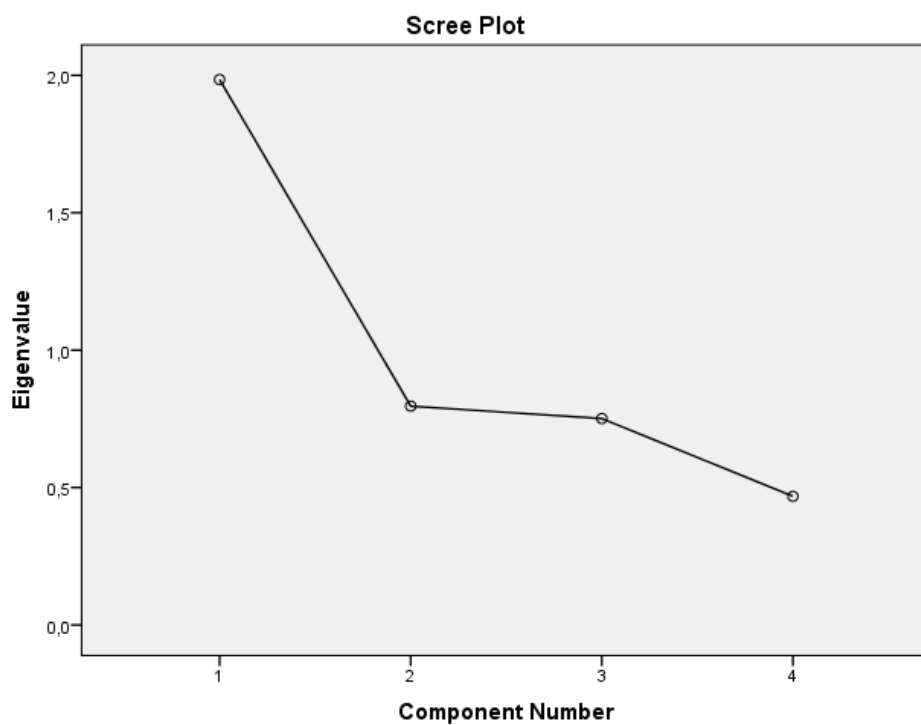
Extraction Method: Principal Component Analysis.

KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,680
Approx. Chi-Square		559,404
Bartlett's Test of Sphericity	df	6
Sig.		,000

Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	1,985	49,615	49,615	1,985	49,615	49,615
2	,796	19,904	69,519			
3	,751	18,777	88,296			
4	,468	11,704	100,000			

Rezultati Cronbachove alfe: Švedska

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,656	,655	4

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Q3a	9,43	5,419	,359	,135	,637
Q3c	8,42	4,374	,529	,320	,519
Q3d	9,04	4,671	,515	,311	,534
Q3e	8,07	5,106	,352	,130	,646

Komponentna analiza: Velika Britanija

Correlation Matrix^a

	Q3a	Q3c	Q3d	Q3e
Q3a	1,000	,429	,415	,298
Q3c	,429	1,000	,522	,328
Q3d	,415	,522	1,000	,288
Q3e	,298	,328	,288	1,000

a. Determinant = ,475

Communalities

	Initial	Extraction
Q3a	1,000	,539
Q3c	1,000	,638
Q3d	1,000	,604
Q3e	1,000	,373

Extraction Method: Principal Component Analysis.

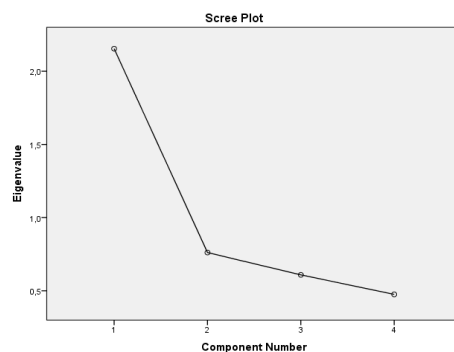
Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	2,154	53,850	53,850	2,154	53,850	53,850
2	,761	19,034	72,884			
3	,609	15,222	88,106			
4	,476	11,894	100,000			

Extraction Method: Principal Component Analysis.

KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.	,735
Approx. Chi-Square	619,864
Bartlett's Test of Sphericity	df
	6
Sig.	,000

Rezultati Cronbachove alfe: Velika Britanija

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,704	,710	4

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Q3a	8,65	5,012	,494	,253	,639
Q3c	7,86	4,801	,565	,347	,594
Q3d	8,23	5,144	,537	,324	,616
Q3e	7,33	5,143	,382	,147	,713

Priloga B: Veljavnost merjenja

Prikaz Spearmanovih koeficientov

Vse države 2013

Correlations

		Q7a	Faktor vseh držav
Spearman's rho	Q7a	Correlation Coefficient	1,000
		Sig (2-tailed)	,265**
		N	,000
		N	43833
Faktor vseh držav		Correlation Coefficient	,265**
		Sig (2-tailed)	1,000
		N	,000
		N	40008

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Vse države 2003

Correlations

		nacionalizem	Q7a
Spearman's rho	nacionalizem	Correlation Coefficient	1,000
		Sig (2-tailed)	,232**
		N	,000
		N	39840
Q7a		Correlation Coefficient	,232**
		Sig (2-tailed)	1,000
		N	,000
		N	37489

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Vse države 1995

Correlations

		Nacionalizem	Q7a
Spearman's rho	nacionalizem	Correlation Coefficient	1,000
		Sig (2-tailed)	,233**
		N	,000
		N	26552
Q7a		Correlation Coefficient	,233**
		Sig (2-tailed)	1,000
		N	,000
		N	25730

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Faktorska matrika indikatorjev nacionalizma (2013)

Factor Matrix^a

	Factor
	1
Q3a	,546
Q3c	,688
Q3d	,747
Q3e	,393

Extraction Method: Maximum Likelihood.

a. 1 factors extracted. 4 iterations required.

Korelacijske matrike faktorjev za leto 2013, 2003 in 1995

Factor Correlation Matrix

Factor	1	2
1	1,000	-,419
2	-,419	1,000

Extraction Method: Maximum Likelihood.

Rotation Method: Oblimin with Kaiser Normalization.

Factor Correlation Matrix

Factor	1	2
1	1,000	-,344
2	-,344	1,000

Factor Correlation Matrix

Factor	1	2
1	1,000	,283
2	,283	1,000

Extraction Method: Maximum Likelihood.

Rotation Method: Oblimin with Kaiser Normalization.

Faktorska analiza: Norveška (2013)

Pattern Matrix^a

	Factor	
	1	2
Q3a		,423
Q3c		,686
Q3d		,566
Q3e		,335
Q4a	,667	
Q4c	,690	
Q4d	,480	

Extraction Method: Maximum Likelihood.

Rotation Method: Oblimin with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 6 iterations.

Faktorska analiza: Irska (2013)

Pattern Matrix^a

	Factor	
	1	2
Q3a	,464	
Q3c	,793	
Q3d	,717	
Q3e	,404	
Q4a		,675
Q4c		,553
Q4d		,541

Extraction Method: Maximum Likelihood.

Rotation Method: Oblimin with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 4 iterations.

Faktorska analiza: Češka (2013)

Pattern Matrix^a

	Factor	
	1	2
Q3a	,548	
Q3c	,603	
Q3d	,772	
Q3e	,458	
Q4a		,569
Q4c		,715
Q4d		,615

Extraction Method: Maximum Likelihood.

Rotation Method: Oblimin with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 4 iterations.

Faktorska analiza: Latvija (2013)

Pattern Matrix^a

	Factor	
	1	2
Q3a	,607	
Q3c	,594	
Q3d	,813	
Q3e	,510	
Q4a		-,425
Q4c		-,880
Q4d		-,591

Extraction Method: Maximum Likelihood.

Rotation Method: Oblimin with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 6 iterations.

Faktorska analiza: Madžarska (2013)

Pattern Matrix^a

	Factor	
	1	2
Q3a	,478	
Q3c	,702	
Q3d	,878	
Q3e	,526	
Q4a		,780
Q4c		,815
Q4d		,637

Faktorska analiza: Slovenija (2013)

Pattern Matrix^a

	Factor	
	1	2
Q3a	,529	
Q3c	,719	
Q3d	,591	
Q3e	,435	
Q4a		,567
Q4c		,488
Q4d		,667

Faktorska analiza: Nemčija (2013)

Pattern Matrix^a

	Factor	
	1	2
Q3a	,378	
Q3c	,845	
Q3d	,706	
Q3e	,441	
Q4a		,705
Q4c		,660
Q4d		,517

Faktorska analiza: Španija (2013)

Pattern Matrix^a

	Factor	
	1	2
Q3a	,594	
Q3c	,757	
Q3d	,728	
Q3e	,537	
Q4a		,528
Q4c		,670
Q4d		,464

Faktorska analiza: Slovaška (2013)

Pattern Matrix^a

	Factor	
	1	2
Q3a	,478	
Q3c	,706	
Q3d	,869	
Q3e	,502	
Q4a		,670
Q4c		,640
Q4d		,610

Faktorska analiza: Švedska (2013)

Pattern Matrix^a

	Factor	
	1	2
Q3a	,417	
Q3c	,782	
Q3d	,669	
Q3e	,438	
Q4a		,629
Q4c		,772
Q4d		,493

6.1.1.1 Faktorska analiza: Velika Britanija (2013)

Pattern Matrix^a

	Factor	
	1	2
Q3a	,565	
Q3c	,743	
Q3d	,664	
Q3e	,476	
Q4a		,629
Q4c		,593
Q4d		,623

Faktorska analiza: pattern matrix (v vseh državah 2013)

Pattern Matrix^a

	Factor	
	1	2
Q3a	,521	
Q3c	,698	
Q3d	,694	
Q3e	,429	
Q4a		-,711
Q4c		-,727

Q4d		-,603
-----	--	-------

Extraction Method: Maximum Likelihood.

Rotation Method: Oblimin with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 6 iterations.

Korelacijske matrice faktorjev po državah

Češka

Factor Correlation Matrix

Factor	1	2
1	1,000	,442
2	,442	1,000

Velika Britanija

Factor Correlation Matrix

Factor	1	2
1	1,000	,303
2	,303	1,000

Irska

Factor Correlation Matrix

Factor	1	2
1	1,000	-,419
2	-,419	1,000

Extraction Method: Maximum

Likelihood.

Rotation Method: Oblimin with

Kaiser Normalization.

Švedska

Factor Correlation Matrix

Factor	1	2
1	1,000	,224
2	,224	1,000

Španija

Factor Correlation Matrix

Factor	1	2
1	1,000	,534
2	,534	1,000

Slovenija

Factor Correlation Matrix

Factor	1	2
1	1,000	,493
2	,493	1,000

Slovaška

Factor Correlation Matrix

Factor	1	2
1	1,000	,401
2	,401	1,000

Norveška

Factor Correlation Matrix

Factor	1	2
1	1,000	,205
2	,205	1,000

Nemčija

Factor Correlation Matrix

Factor	1	2
1	1,000	,358
2	,358	1,000

Madžarska

Factor Correlation Matrix

Factor	1	2
1	1,000	,532
2	,532	1,000

Litva

Factor Correlation Matrix

Factor	1	2
1	1,000	-,542
2	-,542	1,000